

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

- I. kerület (Vár).**
M. kir. Államnyomda
 Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
 Iskola-tér 3.
- II. kerület (Viziváros).**
Ádám Herman
 Krisztina-körút 85.
Bagó M. és Fia
 Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
 Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
 Várkert-rakpart 1.
Keller Dániel
 Attila-utca 63.
Müller K. (Münster K.)
 Albrecht-út 3—5.
Wesselényi Géza
 Zsigmond-utca 11.
- III. kerület (Ó-Buda).**
Bartalics Imre
 Remete-hegy.
Bichler I.
 Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
 Serfőző-utca 10.
- IV. kerület (Belváros).**
Barcza József
 Váci-utca 66.
Belvárosi könyvnyomda
 Váci-utca 79.
Buschmann Ferencz
 Koronaherczeg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
 Irod. Int. és könyvny.
 Egyetem-utca 4. és
 Vármege-utca 11—13.
Goszler Gyula
 Aranykéz-utca 1.
Hunyadi Mátyás, Irod. és
 könyvnyomda-intézet
 Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
 Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és távirat-
 igazgatóság könyvny.
 Főposta-épület.
Mercur kö- és könyvny.
 Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
 Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
 Irányi-utca 1.
Quittner József
 Károly-körút, központi
 városház.
Róth József
 Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
 Károly-körút 24.
Süsz Dávid
 Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
 Központi városház.
Ullmann József
 Régi posta-utca 4.
- V. kerület (Lipótváros).**
Várnai Fülöp
 Régi posta-utca 3.
Victoria-nyomda
 Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fiai
 Sarkantyús-utca 3.
- VI. ker. (Terézváros).**
Beer E. és Társa (ezelőtt
 Kosmos)
 Aradi-utca 8.
Brózsza Ottó
 Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
 Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond
 Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és nyom-
 dai részv.-társaság
 Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda, vona-
 lozó- s könyvkötő-r.-t.
 Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
 Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
 Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
 Podmaniczky-utca 27.
Gergely Miksa
 Lázár-utca 2.
Glückselig M.
 Hunyady-tér 7.
Goldschmidt Lipót
 Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
 Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
 Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
 cs. és kir. udv. könyvny.
 Aradi-utca 14.
Hunnia könyvnyomda
 Teréz-körút 3.
Kassino Jakab
 Király-utca 26.
Kaufmann József
 Vörösmarty-utca 52.
Klauber Ignác
 Új-utca 6.
Korvin Testvérek
 Révay-utca 14.
Kunoss Vilmos és Fia
 Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
 Andrassy-út 19. és
 Nagymező-utca 26.
Minerva kö- és könyv-
 nyomda (tul. Oansl Zs.)
 Szerecsen-utca 7/9.
M. kir. államvasutak
 menetjegy-nyomdája
 Csengery-utca 33.
Markovits és Garai
 Lázár-utca 13.
Muskát és Friedmann
 Teréz-körút 27.
Nádas A.
 Dessewffy-utca 45.
Neumayer Ede
 Proféta-utca 7.
Orsz. központi községi
 nyomda-részvénytárs.
 Váci-körút 61.
Pollacsek Mór
 Dávid-utca 5.
Posner K. Lajos és Fia
 Csengery-utca 31.
- Radó Izor**
 Szerecsen-utca 13.
Rigler József Ede r.-t.
 Rózsa-utca 55.
Schmelcz és Schillinger
 Csengery-utca 51.
Schmidl Sándor
 Szerecsen-utca 6.
Spinner Illés
 Dessewffy-utca 43.
Wellesz Béla
 Uj-utca 37.
- VII. (Erzsébetváros).**
Árpád kö- és könyvny.
 (Klein és Kronstein)
 Valero-utca 9.
Athenaeum, irodalmi és
 nyomdai részv.-társ.
 Kerepesi-út 54.
Bárd J.
 Miksa-utca 17.
Deutsch József
 Károly-körút 7.
Elek Lipót
 Kertész-utca 37.
Galitzenstein H.
 Dohány-utca 68.
Garai Mór
 Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
 Kerepesi-út 34.
Goldfaden Márk
 Kerepesi-út 36.
Gonda és Társa
 Akácfa-utca 50.
Hedvig S.
 Dohány-utca 12.
Hercz Ármin
 Izabella-tér 5.
Kellner Gerson
 Csányi-utca 13.
Krammer Lipót
 Csömöri-út 44.
Löbl Mór
 Király-utca 27.
Löblövitz Zsigmond
 Csömöri-út 54.
Nagel István
 Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
 Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
 Rombach-utca 8.
Propper Leó
 Erzsébet-körút 35.
Reich Ármin
 Dohány-utca 84.
Roth és Krausz
 Kertész-utca 23.
Rubin J.
 Király-utca 13.
Spatz Henrik
 Dob-utca 55.
Spitzer Márk
 Klauzál-utca 31.
- Stern Péter**
 Kazinczy-utca 35.
Vasvári és Társa
 Csömöri-út 13.
Wendt és fia
 Károly-körút 19.
Zeisler M.
 István-tér 17.
- VIII. ker. (Józsefváros).**
Anglo-nyomda
 Baross-utca 47.
Budapesti Hirlap nyomd.
 Rökk Szilárd-utca 4.
Corvin-nyomda
 Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignáczné
 József-utca 14.
Hell I. Ede
 Luther-utca 4.
Klein Vilmos
 Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
 József-körút 5.
Kossuth Lajos-nyomda
 (tul. Laufer Jakab és
 Holländer József)
 Ujvástartér 5.
Militty Rankó
 Futó-utca 44.
Révai és Salamon
 Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és neje
 Szentkirályi utca 30.
Schulcz Adolf
 Baross-utca 81.
Stephanium (a Szt. István.
 Társulat nyomdája)
 Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
 Baross-utca 66—68.
Szent Gellért-nyomda
 (Valter E.)
 Mária-utca 42.
Szent László-nyomda
 Rökk Szilárd-utca 28.
Színházi Lapok nyomd.
 József-körút 9.
Weissenberg Ármin
 József-körút 16.
- IX. ker. (Ferencváros).**
Engelmann Mór
 Vármű-körút 15.
Műszaki irodalmi és
 nyomdai részv.-társ.
 (Feldmann Mór)
 Soroksári-utca 5.
Pátria-nyomda részvény-
 társaság
 Üllői-út 25.
- X. kerület (Kőbánya).**
Első kőbányai könyvny.
 Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
 Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
Merendiák Károly
 Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szepsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyors-sajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczy«-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Ágoston.
Nánay Lajos.
Rajkovich Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balászfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szhelszky József).
Povázsny testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Beszterce**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Orünfeld R.).
Ciureu és társa.
Gáborné és Társa.
Ötött János Fia.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Brezsnóbánya**
Kreiser J.
- Budafok (Promontor)**
Leopold és Frank.
- Buziás**
Ulmann F.
- Csákova**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czepléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Csokonai nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kurucz Béla.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakab.
- Detta**
Heldenwanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Deveser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombovár**
Dombovári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsa.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Erseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Pollitzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia«-könyvnyomda (tul.: Oerenday József).
Lászky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Fiume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
- Unio könyvnyomdái**
műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakab.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog Á. E.
Kovács és társa.
Sima Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula.
Győregyházmegei könyvnyomda.
Heckenast György.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György).
Voltz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hátszeg**
Ideál-könyvnyomda.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Dura J.
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakab.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
Kalocsa és Kubicza.
- Kalocsa**
Juresó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancovics Gyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Rosa Viktor.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hírlapkiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózés.
- Király-Helmec**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Ményhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kalisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Bergér Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyar Mihály).
Gámán János örököse.
Gombos Ferencz.
Lepage Lajos.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zobácz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szenássy János.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Kőszeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyné
- Léva**
Dukesz Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Máhr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gaál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch és Braun.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Ludvig.
Stamberger Bernát.
Szelényi és Társa.
- Módos**
Lustein Márkus.
- Mohács**
Bland János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Monorkerületi könyvnyomda (tul.: Molnár Sándor).
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL
Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

HIVATALOS RÉSZ.

Értesítés.

Felhívjuk tagjaink szives figyelmét arra, hogy az őszi idény beálltával *körhelyiségünkben az összejövetelek* már megkezdődtek. Tagjaink szellemi és társas szórakozására a választmány az idén is mindent el fog követni, hogy a körhelyiségben való tartózkodást minél kellemesebbé és vonzóbbá tegye.

A körgazdák.

Figyelmeztetés.

Körünk házi pénztárosainak a taggyűjtő íveket már szétküldtük. Kérjük, ha esetleg még ilyenre szükség volna, eziránt körünk titkárához (Stalla Márton, VII., Szövetség-utca 11, I. 28.) fordulni. Egyuttal kérjük az új tagok névsorát — a havi illetékekkel együtt — minél előbb a pénztároshoz beküldeni, hogy az Évkönyv példányszámai iránt idejekorán tájékozva legyünk. Az *augusztusi* Grafikai Szemlét legczélyszerűbb a *kiadóhivataltól* kérni.

A Szakkör 1901. október havi programja.

(Körhelyiség: Kerepesi-út 30. sz. Iparoskör. Nyitva minden vasárnap délelőtt 9 órától délután 1 óráig.)

6-án (vasárnap) d. e. 1/2-10-kor:

Vitázó ülés: 1. Az összes színeket magában foglaló *spectrum* kidolgozása. — 2. A létesítendő metsző-tanfolyam (Mäser) megvitatása. A vitát PAVLOVSZKY ALAJOS alelnök vezeti.

13-án (vasárnap) a helyiségek a tagok rendelkezésére állanak többféle szórakozási eszközökkel.

Délelőtt 10 órakor: *Választmányi ülés.*

20-án (vasárnap) d. e. 1/2-10-kor:

NÁDOR LAJOS felolvasása: A szedés technikája. Felolvasás után *rendes havi ülés.*

27-én (vasárnap) a helyiségek a tagok rendelkezésére állanak.

Este 8 órakor: *Házi estély* hangversenynyel és tánczczal.

A választmány.

Néhány szó a szakoktatásról.

Ha végigtekintünk a fejlődő nyomdász-generáczió és látjuk, hogy mivé fajul az a szertelenségig vitt tanonczgazdálkodás, melyet sok helyen, de különösen az apróbb nyomdákban úznek: lehetetlenség aggodalom nélkül néznünk azon jövő elé, mely szakmánkra vár.

Sokszor és többfelől felhangzott már az a panasz, hogy a magyar iparos kevesebbet ér, mint a külföldi; kevesebb a tudása, a képzettsége hiányos, az intelligenciája nem áll egyfokon a külföldi munkások intelligenciájával, mindenekfelett pedig, hogy munkakedve nincs arányban igényével.

A hazafias napilapok nagyon szeretik hangoztatni, hogy mindez humbug, hogy ez csak lelketlen, külföldről ideszakadt és rajtunk élőködő vállalkozók koholmánya, előszeretettel emlegetik, hogy külföldön mindenütt találni magyar munkásokat, a kiket megbecsülnek, mert igen jó munkások, a kik után valóságos hajszát indítanak a külföldi iparvállalatok, míg itthon tudásuk nem talált kellő elismerésre.

Tagadhatlan, hogy a külföldön számos hazánkfia él közbecsülésben, melyet munkájával vivott ki magának. Még szakmánkból is. De ezek száma elenyészően csekély azokéhoz képest, a kik évente kimennek külföldre azzal a szándékkal, hogy világot lássanak, meg hogy külföldön tudásukat gyarapítva, majd itthon értékesítsék azt. Csakhogy ez a szándék legtöbbször csak szándék, még többen vannak, a kiknél csak frázis vagy éppen csak jogczím a kóborlásra s a naplopásra.

Hiszen látjuk, hogy milyen kevesen maradnak külföldön huzamosabb ideig vagy legalább is addig, míg valamit elsajátíthatnak. A mint jön a tavasz, kezökbe veszik a vándorbotot s elmennek a szélrózsa minden irányába, mint a vándormadarak; bejárják — legtöbbszörre — Németországot s az őszi eső meghozza őket a zord időjárás egyéb kellemetlenségeivel együtt.

S ha kérjük, hogy miként éltek és dolgoztak az idegenben, a felelet rendszeren az, hogy „élni, oh élni, igen jól éltek; a mi azonban a dolgot illeti — hm — hát az is jól ment, egyszer dolgozott három napig, másszor négyig, néha egy egész hétig is; de ennél tovább már nagyon kevesen.“ Hogy miért? Nem volt munka talán? Azt mondják: „persze, hogy nem volt!“ Csak itt-ott, elvétve akad egy olyan kollega is, a ki elmondja, hogy „munka, az lett volna, de hogy ha őszinték akarunk

lenni, hát be kell vallanunk azt, hogy az volt a baj, hogy nem tudunk dolgozni. Kondícióhoz jutni magyar munkásnak nagyon nehéz, mert nincs hozzánk bizalom. A sok tudatlan átutazó szaktárs már annyira tönkretette a magyar munkások hitelét, hogy a külföldi munkaadók nem szívesen alkalmaznak bennünket, mert — tisztelet a nagyon csekély számú kivételnek — mi csak felszabadultunk, de nem tudunk semmit; tanonczidőnkeltöltöttük a nélkül, hogy szakmánkról egyéb vagy több ragadt volna ránk halvány sejtlemnél. A felettünk álló s oktatásunkra rendelt segédektől sokat eltanultunk, különösen olyasmit, a mit legjobb lenne elfelejteni, de meg nem tanultunk semmit“.

Hogy ez így van, az elég szomorú. A főnökök, a kik hivatta lennének segíteni a dolgon, megmagyarázhatlan közönyösséggel nézik azt a fokról-fokra való sülyedést, mely az ifjabb nyomdászgenerációnál észlelhető. A tanonczokat felveszik, nem igen nézik, hogy megvan-e a képességük arra, hogy belőlük nyomdászt neveljenek. Arra elég jó bármelyik, hogy egész napon át hajszojják korrektúrával, cenzurára, szerkesztőségbe stb. Ha aztán letelik az ideje, felszabadítják s nemsokára elküldik, mert kell a hely egy más áldozatnak. Hogy mit tud, vagy hogy egyáltalán tud-e valamit az ilyen ifjú szak-társ, azzal nem törődik senki.

Azaz újabban már ezzel is törődnek. A felszabadulandónak egy kis vizsgát kell letenni. Ez a vizsga ugyanis abból áll, hogy az illető egy idegen műhelybe megy dolgozni s ott, miután egy ottani segéd esetleg elméletileg examinálta, dolgoztatják egy-két napig, de néha még ezt is mellőzik.

Mindenki, a ki csak egy kissé komolyan foglalkozott az ipari szakoktatással, első pillanatra is belátja ennek az intézkedésnek felületességét, czéltalanságát minden más szakmánál. A mienknél pedig határozottan nevetésgesek ezek a vizsgák, különösen a betűszedők szempontjából. Hiszen tudjuk, hogy a hány nyomda, annyi-féle berendezésű. S a szedő biztossággal nem dolgozhatik addig, míg a nyomdát alaposan meg nem ismerte. Már most, ha a tanoncz felszabadul s az iparhatósági biztos — saját ideájából — kiválaszt egy nyomdát, a hova mennie kell s ott az őt megvizsgáló szedő azt találja tőle kérdezni, hogy hány *durchschuss* van egy *borgisz*-ban, az rábámul és nem tud felelni, mert abban a nyomdában, a hol ő tanult, senki színét sem látta a borgisznak s a főnök — jó magyar lévén — nem használ nyomdájában *durchschusst*, csak *térsőt*. A fiúra azonban kimondja az illető szedő úr, hogy nem tud semmit s tovább kellene tanulnia. Pedig talán ügyes fiú. Elég jól dolgozik (esetleg többet is tud, mint az, a ki examinálja) s megtanult *mindent*, a mit csak megtanulhatott *abban* a nyomdában, a hol felszabadítják. Mert felszabadítják akkor is, ha tudatlannak nyilvánítják. Legalább még nem volt rá eset, hogy valakinek tanoncz-idejét azért hosszabbították volna meg, mert a vizsgálója nem tartotta elég képzettnék. Ha pedig felszabadithatnak

valakit rossz eredményű vizsga után is, mi értelme van akkor a vizsgának?

E ferde állapotokon csak a szakiskola volna hivatta segíteni. Ott egységes oktatásban részesülne mindenki; persze nem ötletszerűen, hanem előre megállapított tanterv szerint.

Régóta vajdó kérdése már ez a magyar nyomdász-társadalomnak. A főnökegyesület megalakulásakor programjába fel is vette a szakiskola felállítását, de a program megmaradt programnak, az irányadó körök mintha álomba lennének merülve s az álmodozásból nem rázta fel őket semmi, még az sem, hogy Kolozsvár megelőzte Budapestet s néhány évvel ezelőtt már felállította a szakiskolát 40—50 tanoncz számára; Budapesten 400—500 tanoncz számára még mindig nem találják elég szükségesnek.

Pedig ez idő szerint a magyar könyvnyomdászatnak nincs sürgősebb kérdése a szakiskolánál. Sok a tudatlan munkás s ma már a közönség nem olyan laikus, hogy mindent be lehessen neki adni. Pénzéért jó munkát akar s kap is, ha itt nem, hát külföldön.

Azt hiszik talán a nyomdatulajdonosok, hogy tanonczakkal szemben nincsen semmi egyéb kötelezettségük, mint hogy idejük lejártával felszabadítsák s aztán szélnek ereszték őket? Nem gondolják, hogy saját maguknak ártanak legtöbbet, ha a tanonczok nem részesülnek kellő oktatásban? Hiszen belőlük lesz az a munkás, a ki majd az ő megélhetésüket biztosítja!

Ha valamely munkás fizetésjavítást kér vagy erre irányuló általános mozgalmaknál rendes feletük a főnököknek, hogy nagyon szívesen javitanának, de először is nincs munka s a mi van, azt rosszul fizetik, másodsor *mi* vagyunk az okai, hogy rosszul fizetik a munkát, mert rosszat liferálunk.

Nohát ez egy kissé, de csak egy kissé igaz. De senki sem tudhat jobban dolgozni, mint a hogy tanították. Ne tessék tehát minket okozni, ha nem tudunk, mert pl. ott, a hol egy nagy nyomdában száz szedő és gépmester mellett 20—25 tanoncz van s a vezetőség hivatása magaslatán áll, ott bizonyára fog is tudni az ifju, ha felszabadul, de ha egy zugnyomdában negyven tanoncz mellé legfeljebb öt szedőt vesznek fel, ott teljesen ki van zárva, hogy jó munkás képződjék.

Ezt tessék szabályozni a szakiskola felállításával egyidejűleg, még pedig minél előbb, mert ezen ferde állapotok következményei borzalmasak lesznek. Hiszen már is annyira jutottunk, hogy egy nyomdában, hol ezelőtt még elég tűrhető viszonyok voltak, ma már *nyolczvan* tanoncz várja a megváltó felszabadítást, mikor majd munkakönyvet kap, a mely azonban igen sokszor nem megélhetést nyújt, hanem — koldusbotot. S a felelősség azokra hárul, a kik ezeket a szomorú állapotokat úgyszólván szándékosan előidézik.

BENES SÁNDOR.

(Vége következik.)

Akcidencz-munkák vázlatainak kicserélése.

II.

Jelen évfolyamunk május havi füzetében körvonaloztuk *Grosse Pál* szaktársunknak eszméjét az akcidencz-munkák vázlatainak sokszorosítás útján való kicserélése ügyében. A kölcsönös eszmecsere ez ideális keresztül vitelének módozatára nézve nevezett szaktárs most közzéteszi a lipcei *Archiv für Buchgewerbe* című szakfolyóiratban a közelebbi teendőket a sokszorosítás mikéntje tekintetében.

A negatív és pozitív fénymásoláson alapuló eljárást, mely e célra alkalmazásba kerül, *Grosse* szaktárs a következőkben adja elő.

Az akcidencz-szedő eredeti eszméjét plajbászszal megrajzolja, mely rajzon a vignetták, körzetek, betűk számára a megfelelő üres hely hagyandó, miután ezek a tiszta másolópapírra közvetlenül nyomatnak rá. Ezután megtörténik az egésznek fekete tussal való átvitele a másoló papírosra. A másolat aztán, sokszorosítás céljából, a másolókeretbe kerül.

A *negatív* fénymásolat előállításánál a következők tartandók szem előtt: Egy kissé elsötétített helyiségben a preparált papírost a rajznál valamivel nagyobb arányban vágjuk meg, hogy az így nyert széleken megfigyelhessük a fényítésnek hatását. Ezután a másolórajzot képével fölfelé fektetve illesztjük a másolókeretbe és erre rá a másolópapírost, preparált oldalával lefelé fordítva. A keretet azután, minekutána kézzel való simogatással minden ürléget és gyűrődést a papíros, a másolat s az üveg közt eltávolítottunk, gondosan, minden részében elzárjuk és a napsugarak iránya felé olyképp teszszük ki, hogy a sugarak derékszögben essenek az üvegre.

A preparált papírosnak megfigyelésre szolgáló szélzete csakhamar elvesziti sárgás színét és zöldre változik át, majd kékre, végre pedig szürkére. A proceszszus a napsugarak direkt behatása alatt 1—3 perc alatt megy végbe, más világításban (nyári időben) 10 perc alatt. A fényítés megtörténte beáll, ha a finom vonalak kékes szint vesznek föl. Ekkor a papírost kivesszük a keretből és preparált oldalával lefelé tartva, egy tál tiszta vízben addig áztatjuk, míg nem a rajz szép fehér színben kiemelkedik a kék alapon; ajánlatos friss víznek folytonos hozzáadása. Minél régiebb a papíros, annál jobban kell azt áztatni. A másolatot azután szárítás céljából kitekergetjük.

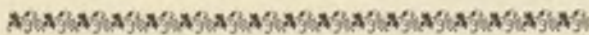
A papírost, világosság és nedvesség ellen gondosan óva, száraz helyen, tekercs alakban elteszszük; ajánlatos azt így elcsomagolva még külön egy jól elzárható pléhszelenczébe eltenni. Minél tisztábban sikerül a papírmásolat és minél jobban tudjuk azon a rajzot jó minőségű fekete tussal megrögzíteni, annál hasznavehetőbb kópiákat fogunk nyerni.

A *pozitív* fénymásolás eljárása ehhez majdnem hasonló. Itt a fényítés közvetlen napsugarak befolyása mellett 5—10 percig tart, más világítás mellett hosszabb ideig, az originális természete szerint. A másolat kivétele után a papírost preparált oldalával lefelé a vízfürdőbe tartjuk és 2—3 percig leöblítjük. Ezután megfordítjuk a másolatot és friss vízben néhány percig újra leöblítjük, azután pedig asztalra vagy más sima helyre kitekergetjük és szivacsos vagy lágy ronggyal szárítjuk és további szárítás céljából felaggatjuk. Nem eléggé sikerült a fényítés, ha az alap nem tiszta fehér, hanem kéköldesnek látszik. A szükségesnél nagyobb mérvű a fényítés akkor, ha a vonalak részben elmosódtak, nem láthatók.

Színes skiczczeznél a megfelelő színeket ugyanolyan ecsetvonásokkal pótoljuk.

Idáig terjed *Grosse* szaktárs javaslata a sokszorosítás ügyében. Az *Archiv für Buchgewerbe* azon megjegyzéssel reszketi be a cikket, hogy elismeri ugyan az eszme szépségét, de kételkedik annak keresztül vihetőségében, mert a szaktársak nem igen fogják magukat ezen nagy munkának a közjó érdekében alávetni. Ez a mi nézetünk is.

F. K.

Vidéki nyomdatulajdonosok kongresszusa.*

II.

A jelentések és egyéb általános ügyek elintézése után *Forster Rezső* foglalta el az elnöki helyet. Csinos elnöki megnyitójában ismertette a vidéki nyomdatulajdonosok mostoha helyzetét és hogy ezzel szemben az államhatalom éppen semmit sem törődik velünk. A vidéki nyomdászok lelkes csapatja van együtt, hogy végre fölébredve régi közönyéből, munkára keljen általános érdekeink védelmében. Az összefüvetelre fontos, vitális érdekek készítették, arra, hogy szavunkat is fölemeljük azon bajok és sérelmek ellen, melyek a magyar nyomdászok helyzetét válságossá tették. Bizik benne, hogy munkálkodásunk nem fog kárba veszni. A megjelenetet szívből üdvözli és a tárgyalást megnyitja.

A tisztességtelen verseny.

Kner Izidor (Gyoma) volt előadója ennek a tárgynak. Ismertette a nyomdaipar rákfenéit, azokat a fővárosi papírkereskedőket, a kik a nyomdászakmába belekontraktálnak és megfosztják azt önállóságától, haszonhajtságától. Saját kapzsiságuk eszközévé alacsonyítják. Az országos szervezkedést sürgős szükségnek tartja, hogy ez alapon bojkottálni lehessen az ilyen élődsi papírkereskedőket.

Nagy Sándor (Pécs) nem tartja elégnak az előbbi

* Az első közleményt I. júliusi füzetünkben.

intézkedést, a mely későbbi időkre tehet szolgálatot. Éppen most, a midőn az új vigéctörvény életbe lép, a legsürgősebben kell lépéseket tenni az ellen, hogy a nyomdaipar hamis indokolás alapján a vigéctörvény tilalma alól földassék, mert ez a kivételes helyzet alkalmat nyújt a fővárosi nyomdáknak és papirkereskedéseknek, hogy a vidéken való házalást folytassák.

Szávay Gyula (Győr): A vigéctörvény július elsejével lép életbe. A mai kongresszus éppen kapóra jött. A nyomdaiparra sérelmes végrehajtási rendelet ellen a legerélyesebb akciózt kell kifejtetni és ezért sorompóba szólítaná, még pedig táviratilag, az ország összes kereskedelmi és iparkamaráit.

Somló Manó (Duna-Földvár) és *Molnár Mór* (Szegárd) pártoló hozzászólása után a kongresszus egyhangúlag a következő határozatot hozta:

A július elsejével életbe lépő vigéctörvényt szabályozó miniszteri rendelet ama sérelmes része ellen, a mely a nyomtatványokat segédeszközöknek minősíti és ez alapon nyomtatványok megrendelésének gyűjtésére a házalást megengedi, a kongresszus illetve a megalkuló szövetség sürgősen fölír a kereskedelemügyi miniszterhez és e tiltakozás erélyes fölkarolására *távirati úton* kéri föl a hazai összes kereskedelmi és iparkamarákat.

A nyomdaipar képesítéshez kötése.

Forster Rezső (Miskolcz) a tanoncüzgynek, mint a piszkos verseny legfőbb eszközének szabályozását sürgeti. Kormányrendeletet kíván az iparhatóságokhoz, melylyel a nyomdatulajdonosoknak megtiltana, hogy egy segéd mellett több mint két tanoncot alkalmazhassanak. A nyomdával nem bíró könyvkötők, papirkereskedők és könyvárusok ama visszaélésére is föl hívja a figyelmet, hogy a közönségtől munkát vállalnak és azt olcsó ár mellett úgy készíttetik, hogy arra a nyomda czége helyett a saját firmájukat nyomatják. Szükségesnek tartja, hogy ez a visszaélés eltiltassék és minden nyomtatványra az illető nyomda impresszuma és nem a megrendelő nyomassék; mert a más firma alatt dolgoztatók kibujnak az adófizetés kötelezettsége alól; kibujnak az eshetőleges felelősség alól; sőt az illető köteles példányok beszolgáltatása körüli ellenőrzést is lehetlenné teszik. Ha a kormány ez irányban a helyzetet nem változtatná meg, az összes nyomdák solidaris egyességét javasolja arra, hogy könyvkötőknek, papirkereskedőknek és könyvárusoknak kizárólagosan csak a kiállító nyomda czégjével készít nyomtatványokat és így a közönség félrevezetésére és a nyomdászok megkárosítására irányuló idegen firma nyomását megtagadják. Sürgeti végül a nyomdaiparnak képesítéshez kötését.

Németi Ármin (Aranyos-Marót): A nyomdával nem bíró impresszumával készített nyomtatvány a sajtótörvény világos rendelkezésével ellenkezik. Ugy a megrendelő, mint a nyomdász sajtóvétséget követ el, a

melyet legjobban úgy lehet megszüntetni, ha egyesült erővel üldözőbe vesszük az impresszummal visszaélőket. A megalakítandó szövetség útján a törvény-szegőket megtorlás végett föl kell jelenteni.

Engel Lajos (Szeged) azt javasolja, hogy mindenki, a mint tudomására jut az illetet eset, rögtön jelentse föl az illetékes kir. ügyészségnél.

Nagy Sándor (Pécs), *Ruzicska Gyula* (Debreczen), *Rumy Sándor* (Győr) és *Szávay Gyula* (Győr) pártoló hozzászólása után a kongresszus határozata a következő:

A kongresszus a sajtó- és ipartörvénybe ütköző és a nyomdaipart megrontó visszaélésekre a kormány szigorú intézkedését kéri s addig is a megalakítandó szövetségre bizza, hogy a törvénybitorlókat az ügyészségeknél föl jelentse. Minthogy pedig magával a nyomdaiparral sok helyen szakértelem nélküli laikusok üzérkednek, csatlakozik a kongresszus a budapesti nyomdafőnök-egyesület és a pozsonyi nyomdászok hasonló czélú fölterjesztéséhez és a vidéki nyomdászok szempontjából megvilágított fölterjesztéssel kéri a kormánytól a nyomdaipar úzhetését szakképzettséghez kötni.

A nyomdaiparra vonatkozó törvények.

Szávay Gyula (Győr) szerint a nyomdák a törvényekben ugyancsak mostoha s igazságtalan elbánásban részesülnek. Maga az 1848. évi sajtótörvény, a mely a sajtóról a bilincseket leveszi, rárakja azokat a nyomdákra, mert kauziót követel a nyomdanyitás föltételéül. Azóta eltörtültek ugyan, de ma sem lehet tudni, hogyan. E tekintetben tehát világos, törvényes intézkedés kell. Sajtóvétségekért a sajtótörvény utolsó fokozatára teszi felelőssé, holott a nyomda mint technikai iparvállalat teljesen ártatlan abban, hogy írásműveikben a szerzők esetleg törvénybe ütköző cselekedeteket követnek el. Példákat hoz föl, hogy a kir. ügyészségek az impresszum alkalmazásával milyen indokolatlan, nevetséges zaklatást követnek el. Humoros példákkal illusztrálja, hogy mily komikus komolysággal zaklatják a nyomdákat a kötelepéldányokat ellenőrző hatóságok. Javaslatot terjeszt elő mindezen hibák javítására.

Angermayer Károly (Pozsony) szükségesnek tartaná a törvényvel intézkedni arról is, hogy nyomdát csak honpolgár nyithat, valamint lapot is csak honpolgár szerkeszthet.

Kirchner Ede (Versecz) pártoló fölszólalása után a kongresszus egyhangúlag a következő határozati javaslatot fogadta el:

1. Minthogy az 1848. évi XVIII. t.-cz. 37. §-a, az 1860. évi XXXVII. t.-cz. 7. §-ának rendelkezéséhez képest a törvénygyűjteményekben, mint érvényben maradt §. említettik, s minthogy az 1884. évi 48.184. számú kereskedelmi miniszteri rendelet burkolt szövögezésében e hivatkozásba vett §. szintén érvényben állónak sejtetik, minthogy végre a törvényes rendelkezéseken el nem igazodó közigazgatási hatóságok és

kir. ügyészségek az idézett 37. §-ban foglalt állítólagos kaucazi-kötelezettséget folyton bolygatják: az országos gyűlés kéri az 1848. évi XVIII. t.-cz. 37. §-ának világosan kifejezett eltörlését.

2. Minthogy semmiféle más iparág sem felelős azért, a mit technikai gyártmányaival *mások* elkövetnek, az országos gyűlés kéri az 1848. évi XVIII. t.-cz. 13. §-ának eltörlését.

3. Minthogy az eljáró hatóságok az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. §-ának a nyomdai impresszumokra vonatkozó ésszerű rendelkezését indokolatlan bürokratikus túlzásaikkal helyenként már-már komikussá teszik s evvel szemben a külföldről beözönlő impresszumnélküli nyomtatványok a törvény tilalma alól kibúvnak, a kongresszus kéri az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. §-ának tüzetesebb körülírását.

4. Minthogy az 1897. évi XXXV. és XLI. t.-czikkeknek a nyomdai kötelempéldányok benyújtására vonatkozó része a nyomdákra káros, maga a törvény végrehajtási eljárása pedig fölöttébb zaklató, minthogy ily törvényesen konstituált anyagi megadóztatásnak s ellenőrzésnek egy más iparág sincs alávetve: az országos gyűlés kéri az 1897. évi XXXV. és XLI. t.-cz.-ek revíziójával a nyomtatványrobot megszüntetését, a nyomdák-
nak a beszolgáltatott munkákért való kártalanítását, a köteles példányoknak csakis a hírlapokra, könyvekre, tudományos irodalmi vagy művészeti elmeművekre való korlátozását és szakférfiak meghallgatásával az egész eljárás egyszerűsítését.

Egységes árszabály.

Árva Sándor (Győr) a vidéki nyomdatulajdonosok érdekében fölülte szükségesnek tartja, hogy a munkavállalásnál vagy vállalati szerződéseknél egységes árak volnának irányadók. Valamint szükségesnek tartja azt is, hogy a nyomdaszemélyzetek munkájára is egységes árszabály alkottatnék. Indítványára a kongresszus a következő határozatot mondta ki egyhangúlag:

Az országos kongresszus a megalkotandó Szövetség igazgatótanácsának figyelmébe ajánlja, hogy a községi, városi, megyei, társulati stb. hivatalos nyomtatványokra megállapítandó egységes ár eszméjével foglalkozzék és ha kivihetőnek találja, az illető vidék szakembereinek meghallgatásával egységes árakat állapítson meg. Gondoskodjék egyszersmind arról is, hogy az egységes ár ellen vétő szövetségi tagokkal a cselekedetök helytelen voltát erkölcsileg és anyagilag éreztesse.

Az állami nyomtatványok és a vidéki nyomdaipar.

Rumy Sándor (Győr) a vidéki nyomdaipar legsérelmesebb ügyét, az állami nyomtatványok központi elkészítését ismerteti. Az állami nyomtatványokat majdnem kivétel nélkül Budapesten állítják elő és onnan küldik a raktárnyomtatványokat a vidéki hivataloknak. Szükségesnek tartja, hogy újra és újra fölkeressünk minden szakminisztert a kéréssel, hogy a vidéki nyomdaiparra fölülte káros rendszert szüntesse meg.

Kner Izidor (Gyoma): A közigazgatási nyomtatványok még nem képezik ugyan monopolium tárgyát,

de a sok miniszteri rendelet által annyi átalakításon mennek keresztül, hogy a legtöbb nyomtatványkészlet igen gyakran használhatatlanná, makulaturává válik. Szükségesnek tartja, hogy a belügyminiszter az időközi változtatásokról a nyomtatvány-raktártulajdonosokat is idejekorán értesítse.

A kongresszus mindkét indítványt helyesléssel fogadta és határozatilag kimondta, hogy:

1. A vidéki nyomdaipar föllendítése érdekében szükségesnek tartja, hogy az állami nyomtatványok vidéken-kint készíttessenek el. E célból megbizza az alakulandó Szövetség igazgatótanácsát, hogy miniszteri tárczánként jelölje meg a sérelmeket és azok orvoslását küldöttség útján fölíratilag kérelmezze.

2. A belügyminiszter külön fölkérendő, hogy a köz-igazgatási nyomtatványok raktári elkészítésére egységes mintát készíttessen és azok esetleges változásáról a raktártulajdonosokat is idejekorán értesítse.

A sajtó és a nyomda.

Molnár Mór (Szegzárd): A vidéki nyomdák versenyképességének ismertetése érdekében szükségesnek tartja, hogy egy-egy sajtótermék ismertetése alkalmával a sajtó a technikai kiállításra is kiterjeszkednék. Ugyiszintén fontosnak tartja, hogy a sajtó a vidéki nyomdatulajdonosok jelen mozgalmát is jóakaratólag ismertesse.

Pogány Mihály (Győr) hozzászólása után a kongresszus elhatározta, hogy a megalakítandó szövetség útján:

Megkeresik az Otthon írók és hírlapírók, a Vidéki hírlapírók szövetsége, a Budapesti hírlapírók egyesülete és az Ujságkiadók szövetsége elnökségét, hogy a vidéki nyomdatulajdonosok ügyeit jóakarató pártfogásba vegye.

Még fölolvasták *Werfer Károly* kassai, *Laszky Ármin* nagyváradi és *Berkovits Márk* kulai kartársak sürgönyeit, melyekkel a kongresszus határozataihoz készséggel csatlakoznak.

Következett ezután az Országos Szövetség megalakítása, melynek lefolyását legközelebbi utolsó közleményemben ismertetem.

LÁNG JÓZSEF

A szépművészeti stílusok rövid ismertetése.

Kivonat a szerző 1899/1900-iki télen tartott fölolvásásaiból.

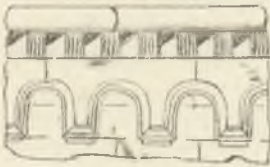
VII.

Román stílus.

Midőn a római birodalom szétbomlásához közeledett, azzal egyszersmind az annyira virágzott római művészetet is bukás érte. Azonban az antik világ letűnése nem egy nemzet letűnését jelenti, hanem egy egész világnézetnek a megváltozását, illetőleg annak bukását képezte. Ezen nagy változás rugóját a keresztény

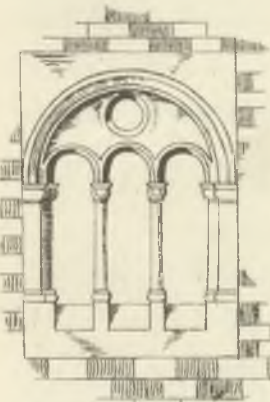
vallás terjedése képezi. Nagy Károly a VIII. és IX. században a nyugatrómai birodalom romjain új Frank birodalmat alapított, mely majdnem egész Nyugat-európát felölelte és a Földközi tengertől az Északi

1. ábra.

tengerig, az Atlanti oceántól pedig a Magyar birodalom határáig terjedt; ő nagy buzgalommal ápolta a tudományt és művészetet, gyűjtötte az antik művészet maradványait és ezeket hívatott művészek által, a mennyre lehetett, felelősséget, Azonban mű-
 ízlését ő csak saját palotáiban, zárdáiban és templomai-
 ban tudta érvényesíteni, de új irányt nem teremthetett,
 mert az alkalmazott motívumok köz-
 vetlenül az antiktól származtak és
 éppen Nagy Károly birodalmának szí-
 vében, Germániában, ezen formák nem
 találtak rokonszenvre; a németek jel-
 leme az idegen művészettel nem tudott
 megbarátkozni, kivált a hol a keresztény
 vallás még nem számúzta a pogányt.
 — Majdnem kétszáz esztendő kellett
 ahhoz, a míg a Nagy Károly által
 széthintett mag a várt gyümölcsöt meg-
 hozta. Csak 900 évvel Kr. u. mutat-
 kozik erősebb törekvés a római formák
 egész megváltoztatása, valamint az azzal
 való végleges szakítás iránt is. Ekkor
 a művészet csaknem kizárólag az egy-
 ház szolgálatában állott, mert a kolos-
 torok képezték a művészet otthonát,
 sőt a világi művészek is ide jártak
 iskolába, minél fogva a román stílust egyházi stílusnak
 is nevezhetnők.

Ennek jellemző ismertető jele a körívű fríz (1. ábra)

2. ábra.

és a körívű kettős és hár-
 mas ablak (2. ábra). Az
 architektonikus részletek
 az oszlopoknál már na-
 gyon eltérnek az antiktól;
 a lábnál látható (3. ábra a)
 levélzet csakis a román
 stílusban fordul elő, tehát
 ez egyik csalhatatlan is-
 mertető jel gyanánt szol-
 gál; az oszlopszár simán
 vagy szalag-, fonadék- és
 cikk-czakkszerű díszíté-
 ssel fordul elő; az oszlop-
 fő gazdag változatban fejlő-
 dött, és csak a tiszta germán államokban keletkezett
 a tipikus román oszlopfej, nevezetesen a 3. ábrán
 látható koczka-alakú, mely a négy alsó sarkán tompára

faragatott, a sík részletet pedig fonadék-ornamentikával
 díszítették.

Sokféle változatban fejlődött a párkányzattal össze-
 kötött fríz; főképen a köríves díszítmény (1. ábra)
 dominált és háromszögű hom-
 lokzaton, rézsutos folytatás-
 ban szinte festőiesen hatott;
 ezenkívül felhasználták még
 fríz gyanánt a görgő-pálczát,
 cikk-czakot (4. ábra), pik-
 kelyt, dőlő négyszöget, sakktáblát stb., azonban az elő-
 sorolt díszítményeket a későbbi korban kiszorította a
 növényyszerű ékitmény. A frízen kívül alkalmazott
 ornamentika majdnem kizárólag a növényvilágból van
 merítve, de nem naturalisztikusan, hanem erősen kör-
 vonalozva, mely egy határozott rendszer
 szerint alkotott szövvénybe megy át;
 három, négy és öt részre osztott levélzet
 emelkedik ki élesen domborított bor-
 dákkal, melyek lándzsa vagy ívalakú
 csipkézetet nyernek (5. ábra). A sza-
 lagokon és a levélbordákon gyöngysor
 (5. ábra a) vagy gyémántmetszés apró
 piramis alakban vonul végig. Naiv fel-
 fogásban, de merészen elhelyezve fan-
 tasztikus emberi és állati alakokat ve-
 gyítettek az ornamentika közé, melyet
 úgyszólván azzal összeforrasztottak.

4. ábra.

3. ábra.

A leirtakból észrevehetjük, hogy az
 ornamentika e stílusnál megszabadul
 az antik motívumoktól és tekintve a
 vonalak merész vezetését, az erős plasztikát,
 a szögletek élet, mely a fény és
 árnyék élénk változását idézi elő, a
 román ornamentika rendkívüli eredetiségéről tesz tanu-
 ságot, mely az erő és frissesség kimeríthetlen gazdag-
 ságában a középkor jellemvonását képezi.

A festészet még ekkor a szigorú egyházi rend-
 szabályok miatt szűk korlátok között mozgott és a
 nagyobb művészek sem
 foglalkozhattak egyéb-
 bel, mint szent képek-
 nek a templomok falára
 való festésével.

Az üvegfestészet ter-
 rén már nagyobb ha-
 ladás észlelhető, de az
 egyéni szabad alkotás
 nem juthatott itt sem
 kifejezésre. Az iparművészetnél a mozaiktól, elefánt-
 csontfaragástól és az ötvösművészetétől eltekintve, a
 miniatúr-festés érdekel minket közelebből, a meny-
 nyiben az egyházi könyveket ezen irányban díszítették.
 Habár a fantáziával telt inicziálék és számos orna-
 mentikai és figurális díszítmények nem térnek el az

5. ábra.

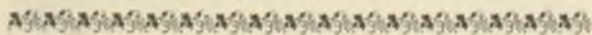

ezen kort jellemző iránytól, az ábrázolás terét azonban mégis nagyon kibővítette, de általában a könyvfestészeti műveken is megfigyelhető a művészi tehetségek erkölcsi küzdelme.

A román ornamentika magában véve elég csinosnak tekinthető, de a betűöntők feltűnően keveset alkottak ebben a stílusban; néhány sordíszitmény, inicziále és fejléczen kívül alig került valami a piacra, és ebből az következik, hogy a román stílus a nyomdászatra nézve nem bír komolyabb fontossággal.

KÁLDOR LAJOS.

(Folytatása következik.)

Szennykonkurrenczia.

Tömörülnek a mérvadó körök a magyar nyomdaipar legnehezebb nyavalyája, a szennykonkurrenczia ellen. * -

A budapesti nyomdafőnökök után a vidéki főnökök is társultak, hogy egyesült erővel küzdjék le e nehezen orvosolható bajt. Azaz még sem egészen egyesült erővel, mert két táborba csoportosultak, külön egyesülvén a budapestiek, külön a vidékiek, holott érdekközöségben vannak, mert a vidéki és fővárosi nyomdaipart minden tekintetben egyforma bajok sújtják.

De e helyről — most már elkészen is — tanácsokkal szolgálni nem lehet.

Azonban a czímben említett baj, nemcsak a főnökök testületére, hanem a segédek szervezetére is óriás nyomásként nehezedik. És e nyomasztó súly enyhítésére történt lépések annyira kezdetlegesek, olyan kevés eredménnyel biztatók, hogy bátran elmondhatjuk, miszerint ilyen segítő eszközök mellett még évtizedek multán is érezzük mindkét félen annak romboló hatását.

Az ilyen kezdetleges semmitmondó eszközökkel segíteni nem, csak rontani lehet, mert a tisztességes áron dolgozót is beleviszi a kényszer a mocsok-versenybe.

Hisz existenciáját látva veszélyeztetve, mert az olcsóbb áron dolgozó összeharásolja a munkát és neki mi sem marad, így vagy kénytelen áraival visszafelé menni, vagy becsukni a boltot.

Már számtalanszor ki lett fejtve e lapok hasábjain, hogy a selejtes munkaerő képzése a szennykonkurrenczia szülőanyja. A szakmáját félig-meddig elsajátított nyomdász nem bírja magát mint segéd fentartani, felteremt néhány forintot és berendez részletfizetésre egy kis nyomdát. Ez a kis nyomda azután az, mely elkészít 100 névjegyet 25 krért, megnyom 1000 levélborítékot 30 krért.

Azon elvből indul ki, hogy mint segéd kapna 13 frt minimumot, ezt ő — nagy erőfeszítéssel — így is megkeresi, a mellett saját gazdája.

Hogy hogyan tesz ismét nyomorult páriává néhány

szerencsétlen gyermeket, az az ő lelkiismeretének semmi.

Lám ezen kellene a két főnöktestületnek saját hatáskörében segíteni. Nem elég a győri kongresszuson kimondott (de soha be nem tartott) azon elv, hogy a tanoncok számát csökkenteni kell.

A számarány kisebbitése még csak félmunka. Tessék megfelelő iskolai előképzettséggel bíró fiukat alkalmazni, a melyik az első időben nem válik be, tessék más pályára küldeni.

Hosszú volna itt azt a már sokszor felsorolt bűnlajstromot ismételni, a mit e téren az igen t. budapesti és a Győrött kongresszusozott vidéki főnökök elkövettek.

A másik okozat megszüntetése már saját hatáskörükben sokkal nehezebb, mert a másik ok az ügynökrendszerben rejlik és abban, hogy minden papírkereskedőnek joga van nemcsak magánosoknak, hanem állami és egyéb közintézeteknek is szállítani; hogy minő bibije ez iparunknak, eléggé fejtegetve lett már, nem lehet vele itt ismét foglalkozni.

Még egy kérdés merül fel. Évtizedek óta kísért a szakirodalomban a szennykonkurrenczia kérdése, főnök- és segédi testületek számtalan alkalommal foglalkoztak vele; de sajnálattal kerestem eddig azt a mértéket, melyhez mérnem kellett volna a versenyt, vajjon hol kezdődik a pizok- és hol végződik a tisztességes verseny. Természetesen itt mindenkor az ákról van szó.

Az, a ki 30 krban szállít 1000 borítékot, azt mondja, hogy ő olyan jól jön ki ez árral, ha nem jobban, mint az, a ki háromszor annyiért készíti. És ez nem lehetetlen, hiszen ő nagy csomó tanoncczal segéd nélkül dolgozik, míg emez sok segéddel tanoncz nélkül.

Németországban a főnököknek közösen megállapított munkáiraik vannak, a melyek szigorú fentartására az általuk e czélből felállított hivatalok ügyelnek. Hogy az ilyen felügyelő hivatalokhoz érjünk, arra gondolni sem lehet, de talán megegyezés állhatna fenn arra nézve, hogy az árkiszámítás a segédek által fentartott árszabály alapján történjék, ha aztán a fennebb kért tanoncz-létszám csökkentése beállna, e javak nagy előnyére szolgálnának iparunknak, mert a munkaár egyenlősége mellett a munka minőségének emelkedésében állna be a verseny.

Nagyon sokan nincsenek tisztában a munkakiszámítás mikéntjével. Állapítsanak meg a főnöktestületek erre nézve is modust, akkor megközelítőleg egyenlő árak kerülnének a megrendelő elé.

Nem kell feledni a munkaár megállapításánál, hogy a nyomdász gyáros, kinél a papír nyers anyag. Azért szükséges ez, mert a munkánál gyári és kereskedelmi haszonra is kellene számítani. A nyomdász gyáros és kereskedő is egy személyben. Gyártja termékeit és közvetlenül a fogyasztónak szállítván azt, a közvetítő nagy kereskedelem kizárásával kereskedik is.

Míg a tulajdonképeni gyári iparnál a közvetítő nagykereskedő viseli a fogyasztó vagy kiskereskedő vagyon

* Csak már látnánk! Szerk.

ingatagsága által beálló veszélyeket, addig a nyomdász ezt maga viseli. Hányszor lesz csekély hiba miatt nagy mennyiségű nyomtatvány visszadobva és már ez azután csak a tűzre jó.

Tessék kimondani, hogy az árkiszámításnál minden anyaghoz 10⁰/o és minden munkadíjhoz 50⁰/o adandó, mint gyári haszon és ezenfelül az összeghez 20—25⁰/o mint üzleti haszon.

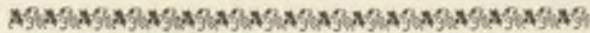
Teszem fel azt 16 oldalas röpirat készül garmondból ritkítva 1000 példányban; ennek árkiszámítása körülbelül így történhetne:

Papír 1000 ív medián	7.—	frt
10 ⁰ /o	—70	»
Szedés (inclusive osztás)	8.—	»
50 ⁰ /o	4.—	»
Nyomás (incl. beigaz.)	2.—	»
50 ⁰ /o	1.—	»
Fűzés	1.50	»
50 ⁰ /o	—75	»
Vegyések	1.—	»
10 ⁰ /o	—10	»
	25.05	frt
20 ⁰ /o	5.25	»
	30.30	frt

volna az a minimális összeg, melyen elkészíthető lenne, megjegyzem, hogy itt az árakat csak körülbelül állapítottam meg.

Ismétlem sem tanácsokkal, sem utmutatásokkal nem szolgálhatok, de azt hiszem, hogy a baj megszüntetésére ezek lennének a leglényegesebb teendők.*

A. M.

Szüretkor.

Ha sok a szőlő, akkor van bor is bőven. Az idén pedig állítólag annyi van, hogy víz helyett is bort fogunk inni; s mivel a bort majdnem minden nyomdász legalább is

* Tisztelt munkatársunk helyes fejtegetéseire csak az a megjegyzésünk van, hogy a szennykonkurrenzia meggátolására hiányzik főnökeink legnagyobb részénél a legelemibb feltétel: *a komoly akarat*. Hiába az egynehány előrelátó és józan gondolkodású főnöknek az igyekezete, hogy legalább a többségnek érthetővé tegye, hogy saját vesztükre törnek, midőn valamely pályázat-kiírásnál örült hajszával igyekeznek egymást, már nem is az olcsóságban, hanem a legnevetesegebb árakban túllícizálni; hiába minden, a mikor ha sikerül is egy kis részét a főnököknek megnyerni arra az úgynevezett tömörülésre, ezen kis résznek is nagyobb fele a „tömörülés“ alkalmából már azon gondolkozik, hogyan lehetne egymást mindenféle fikával kijátszani és az adott szó alól bármi címen is kibujni. Mi úgy látjuk, hogy ez a lejtőn lefelé való rohanás még egy ideig el fog tartani, de közel vagyunk már ahhoz az örvényhez, mely a legjobban rohanókat természetesen első sorban fogja elnyelni. Elég sajnós, hogy a kormány mitsem tesz, dacára a hangos segélykiáltásoknak, hogy a közeledő katasztrófát megakadályozza és visszaterelje a magyar nyomdaipart az öt megillető tisztességes útra; ellenkezőleg azonban módot ad minduntalan és sokszor szükség nélkül kishegyig menő versengésre, sőt — hisz csak a közelmúltban láttuk elképedve — segédkezet nyújt a legtisztességtelenebb versenynek is. A míg felülről is ilyeneket kell tapasztalunk, nehezen változtat a bajon az az egy-két — ma már ritka — iparos és nagyiparos, a kiknek az őket megillető tisztességes haszonon kívül érzékük van alkalmazott munkásaik megfelelő megélhetése és a szakma emelése és fejlődése iránt is.

Szerk.

szívesen iszsza, okosabbak is leszünk mint tavaly, mert hiszen *borban van az igazság*, s ha mindenki ihatik bort, sok igazság kerül felszínre.

Hát bizony ősze jár az idő! A nagyurak is már itthon vannak. A hűvösre járó idő összéb hozza az embereket egymáshoz, megélnéülnek a színházak, kávéházak, vendéglők s *talán* a körhelyiségek is. Látni is már az utóbbiban egy-egy előhírnököt, de a napfény ezt is kicsalja, mert unatkozik odafönn — egyedül.

Azt hiszem, hogy lesz nálunk is még szüret. Ha nem is bort szüretelünk, de a hosszú nyári *pihenés* (!) után ismét rá fogunk jönni arra, hogy: nini, hisz körhelyiségünk is van! Jó lesz felmenni.

Ha feltevésemben nem csalódom, akkor remélem, hogy ezentúl nem kell majd sem felolvasót, sem arra való hallgatókat úgy szólván fogdosni, hanem — a taggyűjtés eredménye után ítélve — megjön ez mind magától. Természetesen, hogy buzgóság és kitartás a régi tagok részéről okvetlenül szükséges.

Nem róható fel hibául egyik választmányának sem, hogy a kör ügyeit elhanyagolta volna, a mostani azonban eltér a sablonos és hamar kimerítő havi ülések tartásától s olyképen kíván gondoskodni, hogy a tagok *cszmezerét, vitalkozásokat folytathatnak, társadalmi és szakfelolvasásokat hallgathatnak, egyéb szórakozást is találnak*; — alelnökünk s több erre hivatott szakférfi támogatásával — pedig az *alapnyomáshoz való* (Máser) *lemezekkel való jártasság elsajátítására teljes tanfolyamot nyit*. Azonkívül gondoskodni fog arról, hogy *szaktanulmányi kirándulások* is rendeztessenek, így pl. az idén a háromféle szedőgép (Monolin, Linotype, Typograph), valamint más, nyomdai s rokon szakmájú intézetek és gyárak megtekintését czélozza. Tehát okvetlenül el kell esni ama megjegyzéseknek, hogy mindig *csak* felolvasás van. Ha körünk tagjai a kellő érdeklődést fogják tanusítani a körhelyiség látogatásával, önmaguk fognak meggyőződni ama téves és majdnem rosszakaratú állításnak valótlanágáról, a melyekkel némelyek körünk életének és fejlődésének gátat vetni akarnak, feledve azt, hogy az, a ki *saját szakmája fejlődésének* útját állja, önmaga is sötétségben marad.

Vajjon mikor és hol lett bűnnek felróva az, ha egy munkás igyekezett és igyekszik magát kiművelni? Vagy talán hiba és rosszakarat az, hogy *kevés* kiváló és jeles szaktársunk, szakmájuk iránti szeretetből készséggel továbbítják ismereteiket és tudásukat, hogy azokból mi is tanulhassunk! Hisz a jó pap is holtig tanul!

Ha körünk azon tagjai, a kik eddig is legalább érdeklődtek szakmájuk fejlesztése iránt, ezután még fokozottabb buzgósággal fognak igyekezni az új tagokat is körünkbe hozni, ez által nemcsak a magyar nyomdászat fejlesztése lesz sikeresebb, hanem társadalmi életünk is tevékenyebb és mozgalmasabb lesz. Mert minél nagyobb az érdeklődés, annál nagyobb kell hogy legyen a tevékenység is.

Hogy valaki jó munkás legyen, okvetlenül szükség van arra, hogy szakmáját szeresse, igyekezzen annak minden ismereteit megszerezni és akkor sem szabad még megállania, hanem úgy tudását, mint szakmáját tovább kell fejlesztenie. Nehéz világot élünk, — így sóhajtunk fel — de hát törekedjünk arra, hogy keserves, tetet-lellet ölő munkánknak legalább *valami* kis gyümölcse legyen!

STALLA MÁRTON.

VEGYESEK.

A jövő 1902. évre szóló Magyar Nyomdászok Évkönyve szerkesztését *Pavlovsky J. Alajos* szaktárs, Körünk alelnöke volt szives magára vállalni. Az előfizetési felhívás, melyet főnökeink és a szaktársak meleg pártfogásába ajánlunk, a következőképp hangzik: *A Magyar Nyomdászok Évkönyve* immár tizenhetedszer küldi szét előfizetésre való felhívását. Ebben a tizenhét esztendőben benne van az Évkönyv programja: a magyarországi könyvnyomtatók osztatlan bizalma. Ezt a bizalmat akarjuk még fokozottabb mértékben kiérdemelni, hogy megizmosodva, megerősödve haladassunk tovább. Mindig új, mindig hasznos és maradandó becsű tartalommal lépünk olvasóink elé, úgy, hogy régibb évfolyamaink akármelyike még ma is a legtanulságosabb olvasmányt nyújtja bárkinek. Teljes naptári részünk feleslegessé tesz minden egyéb más kalendáriumot és nélkülözhetetlen minden szakemberre nézve. Az 1902. évfolyam tartalma gazdagság tekintetében még a mult évfolyamot is felül fogja mulni. Az évkönyv november végén jelenik meg. Előfizetési ára marad a régi, vagyis helyben 1 kor. 20 fillér, vidékre portómentes küldéssel 1 kor. 34 fillér, ajánlott küldéssel 1 korona 70 fillér, mely összeg helyben a kör bizalmi férfainál vagy az ívtartóknál, vidéken pedig az erre vállalkozó szaktársaknál 20 filléres hcti részletekben is törleszthető; a megjelenés után egy-egy példány helyben 1 korona 40 fillér, vidékre 1 korona 54 fillér, ajánlott küldéssel pedig 1 korona 90 fillérbe kerül. Gyűjtőknek minden tíz Évkönyv után egy tiszteletpéldánnyal szívesen szolgálunk. Budapest, ezerkilencszázegy augusztusában. Üdvözlettel a Könyvnyomdászok Szakkörének irodalmi és szakbizottsága nevében *Pavlovsky J. Alajos* szerkesztő. Az előfizetési pénzek (vidékről legezélszerűbb postautalvánnyal) a »Grafikai Szemle« címére: Budapest, V., Hold-utca 7. küldendők. Az 1889., 1890., 1891. 1892., 1893., 1894., — 1896., 1897., 1898., 1899., 1900. és 1901. évfolyamokból még van néhány példány. E tizenkét évfolyam ára együtt megrendelve csak 10 korona. Az első tizenegy évfolyam egyenkint 1 korona (vidékre 1 korona 14 fillér), az utolsó azonban 1 korona 40 fillér, azaz vidékre 1 korona 54 fillérbe kerül. A három első és az 1895. évfolyam már nem kapható. Az Évkönyv előfizetői *Firtinger Károlynak* a *magyar állam nyomdászattörténelmi térképe* című tanulságos munkáját 30 fill. (vidékre 40 fill.) potom árért rendelhetik meg. — A t. gyűjtőket kérjük, hogy az előfizetési pénzeket *lehetőleg október hó 15-ig* a Grafikai Szemle címére (Budapest, V., Hold-utca 7.) küldjék be, mert az Évkönyvet a megrendelés sorrendje szerint expediáljuk.

A Budapesti könyv- és nyomdászfőnökök egyesülete nekünk is beküldte pályázati hirdetésnyét az általunk már júliusi számunkban említett három ösztöndíjas helyre, mely azonban mult számunk zárta után érkezőben, jelen számunkban pedig a végterminus — szeptember 10-ike — túlhaladása miatt nem lévén közölhető, csak éppen azon aggodalmunk kifejezésére szorítokozunk ezuttal, hogy a pályázati föltételek során követelt »legalább négy középiskolai osztály« végzettségéről szóló bizonyítvány mellékését részünkről nagyon súlyosnak tartjuk, két ilyen osztályt is elegendőnek véleményeztünk volna, főszólyt arra fektetve, ha az illető főnök kielégítően nyilatkozik a pályázó intelligenciájáról.

Az első nyomdász-üdülőházi alapítvány. A Franklinnyomda személyzete az anyaegylet választmányához 100 koronát küldött be, mint a személyzetnek az üdülőház részére tett alapítványát. Találjon e szép példa minél eredménydúsabb követésére.

Egyesületünk föloszlatása és a kibontakozás cím alatt a mult hetekben egy kétíves októberfüzetke jelent meg

Zaka Lajos tollából és a Typographia kiadóhivatalának kiadásában, melyben Zaka szaktárs dicsőretea tárgylagos-sággal mondja el anyaegyletünk utolsó tíz évi történetét. Minthogy a szerző az események központjának egyik főszereplője volt, az általa elmondottakat hiteleseknek kell vennünk és egyleti történetünk érdekében köszönettel tartozunk neki a füzet közrebocsátásáért. Öregbítette volna azonban munkájának becsét a szerző akkor, ha nem az 1890. évvel veszi föl mondanivalójának fonalát, hanem az 1887-ik évvel, azzal az idővel ugyanis, a melylyel abban-hagyta annak idején egyletünk huszonötéves történetét.

Ruzicska Gyula szaktársunk, ki már évek óta minden lehetőt megtesz, hogy *Tótfalusi Kis Miklós* síromlékének helyreállítására a szükséges pénzt előteremtse, életrevaló eszmével igyekszik legújabbban a kítűzött célt elérni. A képes levelezőlapoknak a társadalom minden körében lábrakapott divatját akarja a nemes czél szolgálataiba terelni s e czélból hatféle, a nyomdász-életből merített képekkel ellátott levelezőlapot hoz forgalomba a síremlék javára. Az első kép három vigan énekelve »valczoló« nyomdászt, a második a társasbédét a »valczon«, a harmadik a hétfő reggelt a nyomdában, a negyedik annak a kérdésnek »gefirt«-tel való eldöntését, hogy ki fizeti az eczetes szafaladéból és sörből álló uzsonnát, az ötödik a regálisok közt rendezett uzsonnát, a hatodik pedig a gépmester úr »egyengetés«-ét ábrázolja. E képes levelező-lapok 3 krajczárjával kaphatók a kiadónál. Kívánjuk, hogy Ruzicska szaktársunk ötletének minél nagyobb sikere legyen s ezeket az eredeti »szak«-képes levelező-lapokat ajánljuk olvasóink figyelmébe és támogatásába. Megrendelések a kiadó címére (Debreczen, Csokonai-nyomda) intézendők.

Panaszom. Kapy Gábor versei. László Béla könyvkereskedése kiadása Kassán. Mindig örvendünk, ha szaktársaink között akadnak olyanok, a kik e rideg, prózai világban is ráérnek arra, hogy a költészet megszentelt berkeibe elkalandozzanak. Kapy Gábor szaktársunk is meglehetősen gyakran tesz ezekbe a berkekbe kirándulást, s most egy csokrot kötött azokból a virágokból, a melyeket ott szedgetett. Van köztük néhány erőteljes, a költészet himporát magánviselő alkotás, ilyenek egyes szocioálistikus irányú versei, a melyek elárulják a szerző hivatottságát, s teljes volna örömünk, ha nem találkoznánk a kötetben sok olyan darabbal is, a melyeknek bizony a költészethez semmi közük sincs. Mindjárt a kötet első verse is bátran kimaradhatott volna, valamint azok 4 megjegyzések is, a melyeket egyes versekhez hozzáfűzni jónak látott. Az ilyesmi komoly íróhoz nem méltó, meg aztán a költeménynek önmagának kell elmondani költője gondolatait s ha ez nem így van, hiábavaló minden magyarázgatás. Mindenesetre némi izléssel és önbírálattal értékesebbé tette volna Kapy szaktársunk könyvét, a mivel nem azt akarjuk mondani, mintha így is nem volna dicséretre méltó fáradozása. A mi a könyv technikai kiállítását illeti, a czímlapon diszelgő rajz, mely határozottan csunya és kezdetleges, bizvást elmaradhatott volna. A czímlap, ajánlás és Rákosi Jenő ajánló sorai szecsessziós irányt akarnak kifejezni, de jobb lett volna a főcímsort (Panaszom) a stilszerűség kedvéért szintén abból a betűfajból szedni, a miből a többi sor van szedve, s a melyet — ha jól emlékszünk — az előfizetési felhíváson láttunk is oly nagy fokban. Ugyanez áll az Isten a lélekben szencycímlapra. Nagyon sérti a szemet, hogy némely betűk majdnem egymásba olvadnak, míg maga az I oly távol esik, mintha nem is tartozna hozzá. Nem jó mindig és mindenhol az idegen öntödék *találmannyait* (pl. az alávágott betűket) alkalmazni, sokkal szebb és legalább stilszerű lett volna e sor abból a betűből, a miből a harmadik oldalon Rákosi Jenő neve van szedve. Hogy a versek címei miért kezdődnek oly mélyen, azt

igazán nem értjük. Akár azért, hogy többet adjon, vagy talán divat miatt (?), mindkét esetben helytelen. Ugyanezzel az igyekezettel és fáradsággal az egyöntetűség és helyes esztétikai beosztás is elérhető lett volna, ha azt a csábító irányt, a szecsszóiót kevésbé tartották volna szem előtt. Az igyekezet és ambícióból azonban nem akarunk semmit sem levonni, s hisszük és reméljük, hogy László Béla nyomdájából eme téren jövőre már sokkal jobb dolgokban leljük örömlőnk. A könyv megrendelhető a kiadónál, ára egy korona, melyből bizonyos százalék a Typographia javára esik.

A kereskedők és a fináncz-orr. Az alábbi, bennünket is érdeklő közleményt a Budapesti Naplóból vesszük át: Cyrano de Bergerac óta mind nagyobb érdeklődéssel fordul az emberiség az orrok világa felé. Köztük igen előkelő hely jut a finánczi szagló szervnek. Ez nem közönséges orr, hanem meg van áldva a szimatolásnak valami csodálatos művészetével. Megérzi ott is a bűnöst, a hol maga az ártatlanság ül orgiát. A kereskedők eleget panaszkodnak rája. Legújabb panaszuk a következő: Egyes nagy czégek vevőiknek boríték alatt árjegyzékeket szoktak szétküldeni. Némely nagykereskedő százezrével küldi szét ezeket az árjegyzékeket. Valamelyik fináncz-orr kiszimatolta, hogy ezekre az árjegyzékekre stemplit kell ragasztani. És azontúl elkezdtek az árjegyzéket küldő kereskedőket büntetni, zaklatni. Például a N. M. ruhacégnek, a mely százezernyi ilyenféle árjegyzéket küldött szét, harmincezer árjegyzékét vetették jövedéki eljárás alá. Kihágási eljárás alá vetették a cég főnökét, üzletvezetőjét, nyomdászát. Az örökös idézés, bíróság elé való meghívás, mely annyi idejét rabolja el a másra hivatott kereskedővilágnak, ezzel is megszorodott. A zaklatott kereskedők nem hagyták annyiban a dolgot és szorosán megvizsgálták a világ legbonyolultabb törvényét, a bélyegtörvényt és úgy találták, hogy a törvények egyetlen rendelkezése sem sújtja bélyegkötelezettséggel azokat az árjegyzékeket, melyeket a cég ismertetése céljából küld szét. A díjjegyzék 84. B. 2. és 3. pontja szerint csak ugyan egy árjegyzék bélyegkötelezettség alá, de csak olyan árjegyzék, a mit a kereskedővilág *faktura* néven ismer, vagyis a mely *feválló követelésről* szól, tehát inkább számla, mint árjegyzék. A kereskedők, a kiket a tévesen magyarózott szakasszal zaklatnak, egyesültek, hogy panaszukat a kereskedelmi és pénzügyminiszter elé viszik és felszólítják ezen az uton a többi kereskedőket is, hogy csatlakozzanak a mozgalomhoz.

Egy ismeretlen hazai könyv a XVI. századból. A lemez-papiros gyártása előtt, a XVI. század elején kompaktor uraimék, kik legtöbbször esetben egyuttal könyvkereskedők is voltak, a raktárukban maradt könyvek íveiből, csirizzel egymásra ragasztva az egyes lapokat, könyvtáblákat csináltak. Egész sereg érdekes és nagybecsű régi magyar mű menekült így meg a könyvek oly gyakori sorsától, az elpusztulástól. Magyarországon különösen s első sorban Fraknoi Vilmos figyelmeztette a Magyar Könyvszemle útján évtizedek előtt a magyar bibliografusokat, hogy vizsgálják meg gondosan a XVI-ik századbéli eredeti köteteket, maga is, valamint Szabó Károly és mások több érdekes unikumot fedeztek föl könyvtáblákban. Most Kolozsvárott az erdélyi muzeum egyik könyvtárában egy XVI-ik századbéli magyar könyvnek táblájában, mely Mélius Péternek 1561. és 1562-ben Debreczenben megjelent és Huszár Gál, a híres bujdosó protestáns pap és könyvnyomtató által kinyomtatott két művét borítja s mely egykoru debreczeni kötés, Huszár Gálnak egy eddig teljesen ismeretlen kiadványát és nyomtatványát fedezte föl *Gyalui Farkas*, a kolozsvári egyetemi könyvtár őre. A táblából kiáztatott nyomtatványtöredék Bullinger Henriknek, a hírneves zürichi reformátornak *Institutiones* című műve,

melyet *Huszár Gál Magyar-Óvart* 1559-ben nyomtatott, mint ez teljesen épen megmaradt ajánlásának végén olvasható. Huszár Gál e művet Fauser (mások szerint Pfauser) János Keresztélynek, Miksa cseh király, később magyar király protestáns udvari papjának ajánlotta, ki érintkezésben állott a magyar reformátusokkal és protestáns szelvényekben befolyásolta Miksát. A most fölfedezett nyomtatványt különösen érdekessé teszi, protestáns egyháztörténelmi szempontból is, az, hogy kiadója szerint Bullinger e művét a magyar protestánsok számára írta s ő (Huszár Gál) e művet több évi lappangása után adta ki. A kiáztatott töredék az eredetileg öt ívre terjedő mű minden ívéből néhány levelet felszínre hozott s a szintén épen meglevő utolsó lapból az tűnik ki, hogy Bullinger 1551-ben írta e művét Zürichben, oly időben, melyről összekötetése a magyar protestantizmus embereivel ismeretlen volt, valószínű, hogy ez a műve is ismeretlen. Mint magyarországi nyomtatvány, ez a *harmadik* ismert nyomtatványa a *magyar-óvári* vándor nyomtató-műhelynek. Egyik nyomtatványa 1558-ból Huszár Gál prédikációi, a bécsi udvari könyvtár féltett unikuma, a második Sztárainak *De sacerdotis* című híres műve 1559-ből, Apányi Sándor gróf nagybecsű könyvtárában egyik értékes unikuma. Az új nyomtatványt *Gyalui Farkas* szakszerűen ismertetni fogja s be óhajtja mutatni a szakköröknek. Ez az újabb fölfedezés buzdító figyelmeztetés lehet könyvkedvelőinknek, hogy a XVI-ik századbéli köteteket figyelemmel vizsgálják át.

Bécsből beküldetett nekünk *Schwartz Sándor* ismert szakirónak és Körünk tiszteletbeli tagjának legújabb irodalmi terméke: *Der Schriftsetzer-Lehrling* cím alatt, mely könyv szerzőjének gyanánt van hivatva szolgálni a bécsi szakiskola tanrendjében. Jövő számunkban bővebben szándékunk foglalkozni a könyvvel.

Az Erste österr.-ung. Trocken-Stereotypie bécsi cég tudatja, hogy a cég összes aktíváival és passzíváival f. évi augusztus hó 1-én átment a *C. Beensch, Trocken-Stereotypie in Berlin N. 24, Oranienburgerstrasse 60-63* berlini cég tulajdonába. Utóbbi cég még pótlólag közölte, hogy Raimund Huber (Wien, V/2. Schönbrunnerstrasse 121), a cég bécsi művezetője, mint eddig, ezentúl is egész Ausztria és Magyarország részére meg van bízva a cég képviselével.

A frankfurti Schriftgiesserei D. Stempel G. m. b. H betűöntő-cég körlevélben tudomásra hozza, hogy a bécsi *Gutenberg-Haus Gebr. Geel* céget bizta meg vezérképviseletével Ausztria és Magyarország területére.

A kétbetűs Linotype szedőgép diszoklevéllel és aranyéremmel lett kitüntetve a minap Karlsbadban rendezett egészségügyi kiállításon.

Gutenberg-Fest zu Mainz im J. 1900 címmel a mainzi *Gutenberg-Gesellschaft* a tavalyi Gutenberg-ünnepély emlékére egy terjedelmes emlékművet adott ki, a melyben úgy az ünnepélyre való előkészületek, lefolyásának minden nevezetesebb mozzanata, a bel- és külföldi sajtó hangulata, valamint a Gutenberg-muzeum megalapítása s az alkalmi kiállítás stb. igen részletesen és kimerítően van leírva, úgy, hogy a mű nemcsak emlékül, hanem egyszersmind becses tanulságul fog szolgálni mindenkinek, a kik megkapták. A szellemi összeállításban legnagyobb érdeme van *dr. Velke* főkönyvtárnoknak, ki a Gutenberg-Gesellschaft ezen első termékével maradandó becsű művet alkotott. A technikai kiállítás igen találóan párosul a szellemi termékkel. Nincs benne a modern szecsszónak csúfolt izetlenségnek még nyoma sem. Egyszerű, tetszetős és még sem mindennapi munka. Alakja nagy 8-adrót, háromoldalt széles margóval. A szöveg elzevirvágású (most Romana nevű) betűkből van szedve a legnagyobb stilszerűséggel. A könyvet még két, az ünnepély aktusát megörökítő fény-

nyomatú kép díszíti. Ennyiben kívántunk rövidesen a műről megemlékezni, kívánva, hogy úgy a Gutenberg-Gesellschaft, mint a Gutenberg-muzeum kitűzött céljait minél előbb és minél sikeresebben megvalósíthassa!

Az egyengetés legújabb módja. Egyik stuttgarti czég technikai vezetője, *Dehleffs M.*, szabadságot kért egy állítólagos egyengető — vagy mint nálunk mondják: zurichtoló — eljárásra, mely ugyancsak rövid idő alatt és kényelmesebben végezhető, mint a mostani. Az eljárás módja a következő: Ha a levonandó klisé (famszét, autotipia vagy galváno) pontosan aláarakatott, akkor az egy külön e czélra készített papírra lehuzandó; e papír ára nem nagyobb, mint egy közönséges kéregpapír (karton). Az így nyert levonatot a használati utasítás szerint lesz kezelve, a mi könnyen elsajátítható, s az egész munka alig egy órát vesz igénybe, minden más segédeszköz mint pl. olló, kés nélkül. S a mellett a nyomás oly tiszta lesz, hogy a kép minden árnyalata pontosan meglátszik. Az eljárással most élénken kísérleteznek.

A lipcsei Karl Krause gépplyári czég egyik munkása, Rudolf Oswald, augusztus 28-án ülte nevezett czégnél való alkalmaztatásának negyedszázados évfordulóját. A gyártulajdonos, valamint a hivatalnokok és munkások, többrendbeli emléktárgyak átnyújtása mellett szívélyesen üdvözölték a derék jubilánst.

Anglia Amerikában. Ennek lehet nevezni azt a tanulmányútát, melyet Angolország 20 legnagyobb nyomdájának művezetője tett, azon czélból, hogy az újvilágban bővebb tapasztalatokat szerezzenek az ottani nyomdai berendezésekről és a modern technika vívmányairól. Visszajövet Belgiumban és Németországban fogják tanulmányaikat folytatni.

Az aranyásók lapja. Északamerikában, Alaskában The Dawson Daily and Weekly News czímmel 1899. év óta napilap jelenik meg. A lap hat hasábos és nyolcz oldalra terjed. A vasárnapi szám rendszeren 16 oldalas. A lap igen jól jövedelmez. Az alkalmazottak havi díja 200—250 dollár. A lap nagyobbrészt szedőgéppel lesz előállítva, a kézi szedésnél 1000 betű után 1.65 dollár (kb. 6 kor. 40 fill.) fizetnek. A lapot a megjelenés napján még az aranybányák legtávolabb telepeire is szétküldik, még pedig kocsin, melybe nyáron lovakat, télen pedig kutyákat fognak be. Eladási ára példányonként Dawsonban — a hol a lap készül — 25 cts. = 1 kor. 20 fillér, havi előfizetésnél 4 dollár; a vasárnapi szám is 25 cts., az aranytelepeken 50 cts.-be kerül. A nyomda, mely ma már egy nagy modern épületben van elhelyezve, 16 személyt foglalkoztat, kiknek napi keresete átlag 5 dollár = 25 korona. Egyes nyomtatványok ára a következő: levélpapíros 22.50 dollár, számla 15—30 dollár, levélboríték 15 dollár 1000-kint!

A párisi vilákiállítás költségei. A múlt évi párisi kiállítás összes költsége 65 millió frankot tett ki. Ezzel szemben a bevétel 68 millió frank volt, úgy hogy a kiállítás igazgatósága 3 millió frank felesleget mutatott ki. E kedvező végeredmény azonban nem zárja ki azt, hogy egyes magánvállalatok óriási veszteséget szenvedtek. Az 1889. évi kiállításon 10 millió frank nyereség maradt, az 1878. évi kiállítás 32½ millió frank veszteséggel végződött, az 1867. évi kiállításon 3 millió frank nyereséget mutattak ki. A múlt évi kiállítást 52 millió, az 1889-ét 32 millió és az 1876. évi 16 millió ember látogatta.

A világ legnagyobb távirtdahivatala a londoni központi távirtdahivatal, mely naponként 140—150 ezer táviratot továbbít. A rekordot Viktória királynő gyémántjubiléuma napján érte el, midőn 195.411 táviratot továbbított. A hivatal 1228 távirtdakészülékkel és 200 telefontal rendelkezik. A naponként alkalmazottak száma 4600, mely így oszlik meg: 1470 távirótiszt, 1200 távirtdakezelő, 880 távirtda-

kíhordó és 50 szolga. Gyorsaság szempontjából a leg-tökéletesebb a Wheatstone-féle távirtdakészülék, melylyel percenkint 350 szót továbbítanak, de akadt egyszer a londoni hivatalban egy ügyes tiszt, a ki 600 szót továbbított percenkint, midőn Gladstone a Home rule-t beterveztette és nagy beszédét a parlamentben elmondotta, és mikor a londoni központi távirtdahivatal esti 9 órától reggeli 3 óráig több mint egy millió szót továbbított. Ez is bizonyára rekord a távirtda annaleseiben.

Szamarfej amerikai bankjegyen. A gyűjtők által igen keresett tárgy az 1880-ból származó tizdollárbankjegy. A bankjegyeken lévő amerikai sas megfordítva egy szamarfejet ábrázol. E bankjegyek húsz évig voltak forgalomban, a nélkül, hogy a közönség a rejtélyes képről tudomást szerzett volna. Csak a közelmúltban egy bankhivatalnok, ki egy bankjegyet több oldalról szorgos vizsgálat alá vette, jutott a nyomára. A washingtoni kincstári hivatalban tudomással bírtak a dologról, melyről azonban hallgattak. A dolog úgy történt: a bankjegyek rajzolója, egy született angol, annak idején a kormány nyomdájában, mint vésnök dolgozott, ez időben felmondás alatt állott és hogy megboszulja magát az utolsó napon a lemezre egy szamarfejet véselt. Tettét később a kincstári hivattal tudatta, de a bankjegyek visszavonását már nem lehetett eszközölni, miután már tetemes részük el volt terjedve.

Versék bankjegyeken. A legérdekesebb bankjegyeket — kétségkívül — 1856-ban a szárszországi bank Bückeburgban adta ki; a bankjegyeknek olyan érdekességük van, a melylyel egy bankjegy sem dicselkedhetik. A bank egy alapítójának az az eszméje támadt, hogy a bankjegyeket ellenőrzés végett versekkel, illetve német népdalokkal lássák el, úgy hogy azok mindegyikén a sorozat helyett, az illető dalról egy szó legyen, melyek számok szerint összerakva az egész dal szövegét képezzék. Így a tiztalléros bankjegyek a 323.300 számtól a következő dalt tartalmazták: »*Ich hab' mein Dach' auf nichts gestellt, juchhe!*«, egy másik sorozata pedig: »*Wer niemals einen Rausch gehabt, der ist kein braver Mann*«. Ki tehát oly szerencsés volt az egész népdalt zsebében hordani, az száz tallérral rendelkezett és ha egyéb körülmények megengedték — jó férfi is lehetett, sőt mi több: azt is megengedte magának, hogy »mégis mozog a föld« tudattal a város utcáin végig kóborolhasson.

Milyen régi a posta. Párisban a legelső postahivatal már 1462-ben, Londonban 1581-ben, Amerikában pedig 1710-ben — tehát 218 évvel Kolumbus felfedezése után — nyitották meg.

A Szakkör pénztárosa VIII. ker., Népszínház-utca 51. sz., I. emelet, 1. ajtó alatt lakik.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást*, úgy az *abba való be-*, mint *kilépést haladéktalanul* adjanak tudtul a Kör pénztárosának, mert csakis így kaphatják meg pontosan az öket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a czélra egy egyszerű levelezőlap is.

Figyelmeztetés. Választmányi határozat értelmében *Évkönyvre* csak azok a tagok tarthatnak igényt, kik legalább ez évi **augusztus hó** óta tagjai a Szakkörnek és a kik tagsági illetékeket bezárólag *november hóra* is már lefizették. Az a tag, ki *két hónappal* hátralelben van, *Évkönyvet nem* kap.

Tisztelettel kérjük a t. házipénztáros urakat, hogy a tagsági díjak beszedésénél a lehető legnagyobb szigorot és buzgóságot fejtsek ki. (A ki *két hónappal* hátralelben van, az *nem kap Grafikai Szemlét*.) A beszedett tagdíjakat az üzletben alkalmazott *összes szakköri tagok* névjegyzékének kíséretében, tekintet nélkül arra, hogy fizették-e vagy sem mindnyájan, küldjék *direkte* vagy *postán*, vagy pedig *Wolf Antal* útján *Rencsisovszky Ferencz* szakköri pénztárosához (VIII., Népszínház-utca 51. sz., I. em. 1. ajtó) lehetőleg minden hó 12—13-ig.

Kedvezményes jegyek a Magyar Színházba.

A Magyar Színház igazgatósága Körünk megkeresésére a következő, igen mérsékelt helyárakat engedélyezte:

I. Erkély 2 kor. — filléres helyet 1 kor. 60 fillérért.

I. > 1 > 60 > 1 > — >

A jegyek vasárnap és ünnepnapokon nem érvényesek.

Utalványokat (minden helyre külön, darabonként 4 fillérért) kaphatnak a Szakkör tagjai Rencsisouszky Ferencnél (VIII. ker., Népszínház-utca 51. I. 1.) és Novitzky N. Lászlónál (anyaegylet).

Németh Ferencz

fényképész (IX., Bokréta-utca 23. sz.)

a következő, igen mérsékelt árban készít fényképeket a Szakkör tagjai és családjai részére:

Vízit-fénykép...	6 db.	5 kor.	12 db.	8 kor.
Kis Makart	6 >	9 >	12 >	14 >
Kabinet	6 >	10 >	12 >	18 >
Makart	6 >	15 >	12 >	26 >

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Felelős szerkesztő TANAY JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.

Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Megbízható utazót keres Magyarország részére egy elsőrangú bécsi szaküzlet. Csakis olyan szakemberek pályázhatnak, kik a magyar és német nyelvet szóban és írásban tökéletesen bírják. Referenciákkal és fizetés-feltételekkel ellátott, sajátkezüleg írott német nyelvű ajánlatokat »Tüchtig« jelszó alatt azonnal továbbít lapunk kiadóhivatala.

Jó akcziidensz-szedő, ki jelenlegi állásában a korrektori és üzletvezetői teendőket is végzi, *kondíciót változtatni óhajt.* Minták kiváratra küldetnek. Ajánlatok Dani János, a Székely és Illés nyomda vezetőjéhez Ungvárra, lehetőleg ajánlvá, kéretnek.

Allását változtatni óhajtja a magyar és német nyelvben egyaránt tökéletes, valamint a francziában és az egyszerű és kettős könyvvitelben jártas, szakképzett nyomdász; üzletvezetői, esetleg revizori állásra reflektál. Szíves ajánlatok »Revizor« jelige alatt Budapest főposta, poste-restante kéretnek.

T. Göttert faktor, Wiesbaden.**A ROBUR svéd hengeranyag**
főügynöke.

A ROBUR ára kilogrammonként 2-80 márka, vagyis 3 korona.

Tizenöt év óta úgy rotációs, mint illusztrált és könyvnyomásban egyaránt kipróbált és legjobbnak talált hengeranyag.

Alkalmos ügynökök kerestetnek.

Táviratcím: Göttert, Tagblatt, Wiesbaden.

Közvetít eladást és vételt új és használt állapotban levő

körforogógépekben, gyors- és tégelynyomású sajtókban,

elsőrendű czégektől, valamint a grafikus szakmában előforduló összes cikkekben.

o o o o

Grafikal tudakozódó-intézet.

JULIUS MÄSER (Lipce) magyarországi képviselője.

A Mäser-lemezek raktára. TELEFON 62—79.

Használt nyomdai gyorsajtók

ügmint:

Egy augsburgi gyorsajtó, vágány-mozgással, III. sz., szedésterjedelme kb. 525 X 780 mm.

Egy Sigl-féle gyorsajtó, vágány-mozgással, III. sz., szedésterjedelme kb. 525 X 780 mm.

Egy König és Bauer-féle gyorsajtó, körjárattal, VIII. sz., szedésterjedelme kb. 780 X 1170 mm.

valamennyit jól renoválva és a modern újításokkal ellátva, olcsó áron és rendkívül jutányos fizetési feltételek alatt jótállás mellett bocsát áruba

Friedrich Polacsek

Wien, VI/1. Theobaldgasse 8.

F Tömöntöde
FISCHER
ÉS MIKA

Betüöntöde

BUDAPEST, VI., RÉVAY-UTCZA 6.

A legkülönfélébb czélszerű és divatos

Könyv- és címzetükből

nagy választékot tart. — Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. — Ajánlja szabadalmazott **nyomdai vonalzó-berendezését** táblázat-szedéshez. Egy oktáv garnitúra 10 forint.

Elvállal igen jutányos áron egész nyomdai berendezéseket.

Knueppel
Buch & Steindruckfarben Fabrik
BERLIN S.O.

Magyarországi képviselő
Schlesinger Mihály
BUDAPEST
VII., Akácfa-u. 22.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
Stáhl-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítdok elfogadhatnak és pontosan eszközöltetnek.

ORMOS GUSZTÁV

PROTÓCINCÓGRAFIAI-MŰINTÉZET
BUDAPEST, AKÁCZA-U. 47.
KÉSZÍTI A LEGJOBB
• HÍL(HÉK)ET •
MINDENFELE NYOMTATVANYOKÉL
FAMETSZETEK
HAZON KIVÜLI FELVÉTELEK
JUTANYOS ÁRBAN

Száraz Stereotipia.

Pár percz alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépecnek a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszészerinti mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő űrsek kitértése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntődei felszerelések szállítása.

Trocken-Stereotypie

C. BEENSCH
BERLIN, N.
Oranienburgerstr. 60/63.

Könyv- és újság-nyomdákbán nélkülözhetetlen.
Minden kulturállamban szabadalmazva.

Magyarországi képviselő
Tanczer József
Budapest
VII., Kertész-utca 4.
Telefon 28—32.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqueszekrény 3 frt.

Nagy szekrény 4 frt.

*

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Iparolaj

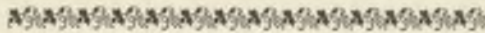
tisztító- és mosószer könyv- és könyvnyomdák számára

100% megtakarítással

a terpentint teljesen pótolja. ○○○○

Tíz kiló legjobb minőségű terpentint pótló **postal próbaküldeményt** szállítok **bérmertve** 6 kor. 40 fillér előleges beküldése mellett.

Betűtisztító-só

évek óta forgalomban levő mosószere a nyomdák számára. A formákat az ezzel való mosás után egyszerűen le kell öblíteni. Ötkilós postacsomagot 3 korona előleges beküldése után bérmertve szállítok.

RÁKÓCZY M. vegyész-tanár

Budapest, VI., Csengery-utca 86.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-, nyomda-, író-, rajz-, boríték-, csomagoló-, göngy-, litátó-, szűrő- és mindenféle merített nyomdapi papírok.

MÁSOLÓ-,
SELVEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindenféle lencek stb.

TELEFON 54—89.

A grafikai iparágak összes
szükségleteinek raktára.

Armene Hugó

gép- és szerszámgyára

BUDAPEST, IX., Rákos-utca 11.

Főüzlet és gyár: Bécs, VII., Burggasse 90.

Alapított
1878.

Képviselője

KÖNIG ÉS BAUER
Würzburg

HUGO KOCH ○○○
Lipcse

AUGUST FOMM ○
Lipcse

cégeknek. ○○○○○○

Nyomdafestékek, hengeranyag és kenczék nagy raktára

KAST ÉS EHINGER

G. m. b. H. stuttgarti és
feuerbachi gyáraiból.

○○○○○

A párisi kiállításon Grand prix-vel és két aranyéremmel lett kiténtetve.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Sólyom-utca 13.

UNION
 FOTOCZINKOGRAFIAI
 MŰVINTÉZET
 BUDAPEST
 VII. WESSZELÉNYI-UTCA
 55

AUTOTYPIA
 FOTOTYPIA
 CHEMIGRAFIA
 FOTOLITOGRAFIA

MINDENNEMŐ

KLISÉK

ELKÉSZÍTÉSE.

Külső és belső fénykép-
 felvételek • gyárakról,
 épületekről, tárgyakról stb.
 eszközöletnek.

TELEFON 5325.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

Kitüntetések:

Temesvár 1891.
 Philippopol 1892.
 Országos Iparegyesület 1892.
 Mill. kiállítás Budapest 1896.

47.004. és 53.406. számú
 osztr.-magyar szabadalmak.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Telefon 56-64.

Gyár, iroda és raktár:
IX., Márton-utca 19. sz.

SZEDŐSORZÓK

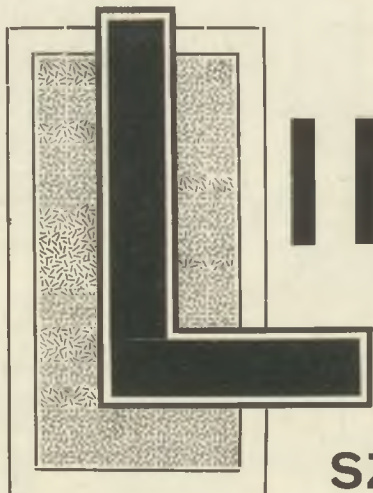
igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Készít legjobb minőségű illusztráció-,
 újság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes

Bronzok. * Kenczék. * Koromégetés.

FESTÉKEKET.

Patent gelatin hengeranyag.

A LINTYPE

a világ legtökéletesebb, legnagyobb munkaképességű, legmegbízhatóbb, legelterjedtebb és legjövődélmezőbb x x x x x x x x x x

szedő- és soröntőgépe.

Prospektusokkal, betűmintákkal, referenciákkal stb. szívesen szolgál:

M. DUKES NACHFOLGER (hirdetőiroda) **WIEN I.,** vagy pedig:
GUTENBERGHAUS GEBRÜDER GEEL, WIEN, VII/2.

(a berlini Mergenthaler Setzmaschinenfabrik vezérképviselőisége)

BÉCS :	Darab
Neues Wiener Tagblatt	10
Reichswehr	4
BOZEN :	
Ferrari Gotthard jun.	1
BRÜNN :	
Tagesbote	3
Deutsches Blatt	2
BUDAPEST :	
Budapesti Hirlap	10
INNSBRUCK :	
Tiroler Tagblatt	1

KARLSBAD :	Darab
Feller-nyomda	2
KOLIN :	
Pak-nyomda	1
LAIBACH :	
Kleinmayr-nyomda	1
LINZ :	
Linzer Zeitung	1
PRÁGA :	
Beaufort-nyomda	5
Narodny Listy nyomdája	3
REICHENBERG :	
Stiepel-nyomda	3

Legegyszerűbb
kezelés.

Legnagyobb munkaképesség.

ELSŐRANGÚ KITÜNTETÉSEK:
PÁRIS 1900: Grand Prix és két
aranyérem.
KARLSBAD 1901: Díszoklevél és
aranyérem.

Charlottenburg, 1901. IX. 3.

Mergenthaler szedőgép-gyárnak, Berlin.

A nekem folyó évi február havában küldött kétbetűs **Lintype** szedő- és soröntőgéppel teljesen meg vagyok elégedve. — Mint minden gépnél, úgy ennél is elsősorban **tisztaság** követeltetik. Ha ezt szem előtt tartjuk, úgy a gép kifogástalan működése biztosítva van és a munka a meghatározott időtartam alatt elkészül. — Akadályokat csak az egyes alkatrészekkel való hanyag bánásmód idézhet elő; bár nem tagadom, hogy a kellően ki nem képzett szedő vagy ügyefogyott egyén sok kárt tehet a gépben. — A gép munkaképességét illetőleg biztosíthatom, hogy az Önök által prospektusukban kiírt adatok megfelelnek a tényeknek, a gépnek szakszerű rendben tartását föltételezve.

Kiváló tisztelettel

(jegyz.) **Muench Richard**

a Charlottenburger Zeitung — Neue Zeit
kiadóhivatala.

REPRODUKÁLO-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

WITTITZ
MANFRÉD

TELÉFON
18 99

GUTOTYPIA
PHOTOTYPIA
- CHEMICRAFIA
4-SZÍNŰ NYOMÁS
- PHOTOLOGRAFIA

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

**Könyv- és könyomdai
festékgyár.**

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VII., Akácfa-utca 58. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE

Körforgású nyomógépek

BUDAPEST.

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására,
főkételesített fölcser- és körbenforgó réshajtogató készülékkel.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszínű nyomó gépek, 2 festék-szer-
kezettel, 2 vagy négy festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.

Önműködő résköszörülő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.

Aranyozó-, dombornyomású- és ri-
vágó-sajtók.

Könyvnyomdai kézsajtók.

Tömöntődei berendezések.

Könyomdai gyorsajtók.

Transzmisszió-telepek.

Hungária akczió-gyorsajtók.

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jót-
állás mellett jutányos árért eladóak.

Bélyegzőmetszés

Tömöntöde

Mechanikai
műhelyGalvano-
plasztikaÓlomzár-
gyártásRézlénia-
gyártás

Első Magyar

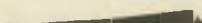

 A large, stylized letter 'B' enclosed in a circular frame, positioned to the left of the main title.

Betűöntöde

Részvény-Társaság

Budapest, VI., Desseffy-utca

 32. szám.

Egész nyomdai berendezések jutányosan és gyorsan foganatosítanak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

**Könyv- és címbetűkből,
körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,**

továbbá

a legkülönfélébb ékitményekből és egyéb nyomdai
fölszerelvényekből.

UJDONSÁG! Egyetemes tabella-alapzat
Czettel és Bendtner szabadalma.

TELEFON 23—70.

- Nagy-Becskerek**
Grscits I.
Jokly Lipót.
Pleitzi Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).
- Nagy-Bittse**
Spiegel Samu.
- Nagy-Enyed**
Nagyenyedi könyvnyomda és papírárúgyár r.-t.
- Nagy-Kálló**
Sarkadi József.
- Nagy-Kanizsa**
Fischel Fülöp.
Krausz és Farkas.
Wajdics József.
Weisz L. és F.
- Nagy-Károly**
Róth Károly.
Sarkadi Nagy Zsigmond.
- Nagy-Káta**
Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy-Kátán.
- Nagy-Kikinda**
Kiadói nyomda. (tulajd.: Sedjakov Milán).
Milenkovits István.
Radák János.
- Nagy-Kőrös**
Bazsó Lajos.
Qtinger Kálmán.
- Nagy-Marton**
Gellis Henrik.
- Nagy-Mihály**
Landesmann B.
- Nagy-Röcse**
Büchler Béla.
- Nagy-Szalonta**
Liebermann Mór.
Reich Jakab.
- Nagy-Szeben**
Drotleff József.
Krafft W.
Reissenberger Adolf.
Tipografia r.-t.
Tipografia Archidiecesana.
- Nagy-Szécsény**
Olattstein A.
- Nagy-Szent-Miklós**
Wiener Náthán.
- Nagy-Szombat**
Fiebig József.
Goldmann Miksa.
Horovitz Adolf.
Reisz Sarolta.
Winter Zsigmond.
- Nagy-Szöllős**
Doktor István.
- Nagy-Tapolcsány**
Platzko Gyula.
Zhorelia Gyula.
- Nagyvárad**
Ifj. Berger Sámuel.
Déry és Boros
Freund Lajos és Társa.
Helyfi László.
Hönig I.
Láng József.
Laszky Ármin.
Neumann Vilmos.
Pauker Dániel.
Rákos Vilmos utóda.
Sonnenfeld Adolf.
Szent László-nyomda r.-t.
- Námesztő**
Schein M.
- Német-Bogsán**
Rosner Adolf.
- Német-Palánka**
Kristofek József.
- Nezsider**
Horváth I.
- Nyírbátor**
Friedmann Lipót.
- Nyiregyháza**
Jóba Elek.
Piringer János (tulajdonos: Özv. Piringer Jánosné).
Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd.: Székely Imre).
- Nyitra**
Huszár István.
Iritzer Zsigmond.
Neugebauer Nándor.
Reicheles Lipót.
- Ó-Becse**
Gavansky M.
Löwy Lajos.
- Ó-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Schwartz A.
- Oravica**
Kehrer C.
Wunder Károly.
- Oroszáza**
Pless N.
Veres Lajos.
- Orsova**
Handl József.
Orsovai könyvny. r.-t.
- Ó-Széplak**
Nyitravölgyi gazd. egylet nyomdája.
- Paks**
Rosenbaum Miksa E.
- Pancsova**
Jovanovics Testvérek.
Kohn Samu.
Viktória-nyomda.
Wittgischlager Károly.
- Pankota**
Ifj. Bod József.
- Pápa**
Goldberg Gyula.
Nobel Ármin.
Ref. főisk. nyomda.
- Pécs**
Madarász Béla.
Pécsi irod. és könyvny. r.-t.
Taisz József.
Wessely és Horváth.
- Pécska**
Ruber István.
- Perjámos**
Pirkmayer Alajos.
Sedjakov Milán.
- Petrozsény**
Figuli Antal.
- Pozsony**
Atler Zsigmond.
Alkaly Adolf.
Angermayer Károly.
Éder István.
Freystadt M. L.
Katholikus nyomda.
Preisak Győző.
Westung. Grenzbote ny. (tul.: Simonyi Iván).
Wigand K. F.
- Pöstyén**
Gipsz H.
- Predmér**
Links M. utóda: Rosenzweig H.
- Putnok**
Gaertner Ignác.
- Püspök-Ladány**
Deutsch Izrael.
- Ráczkeve**
Róde Mihály.
- Rákospalota**
Első rákospalotai könyvnyomda.
- Resicza**
Eisler József.
Hungaria-könyvnyomda.
- Rimaszombat**
Lévai Izsó.
Náray I. A.
Rábeli Miklós.
- Rozsnyó**
Kovács Mihály.
Sajóvidék nyomdája (tul.: Hermann I.).
- Rózsashegy**
Salva Károly.
- Salgó Tarján**
Friedler Ármin.
Pollacsek József.
- Sárbogárd**
Spitzer Jakab
- Sárvár**
Stranz János.
- S.-A.-Ujhely**
Hegyalja-könyvnyomda (tul.: Alexander Vilmos).
Landesmann M. és Társa.
Löwy Adolf.
Pannonia-nyomda (tul.: Juresz és Ocskay).
Zemplén-nyomda (tulajd.: Ehlert Gyula).
- Sárospatak**
Ev. ref. főiskola nyomdája (bérli.: Steinfeld Jenő).
- Segesvár**
Horeth Frigyes.
Jördens Testvérek.
- Selmeczbánya**
Joerges A. özv.
- Sepsi-Szent-György**
Jókai-nyomda r.-t.
Móricz István és Vojna J.
- Siklós**
Harangozó József.
Minerva-nyomda (tul.: Klein F.)
- Sopron**
Berghöfer és Weisz.
Breiner E.
Petőfi-könyvnyomda (tul.: Zsombor Géza).
Romwalter Alfréd.
Röttig Gusztáv.
Török és Kremszner.
- Stájerlak**
Rose V.
- Sümeg**
Horvát Gábor.
- Szabadka**
Bittermann József.
Hirth Lipót és Társa.
Krausz és Fischer.
Szabados Sándor.
Székely Simon.
- Szamos-Ujvár**
Auróra-nyomda (tulajd.: Todorán Endre).
Gör. kath. egyházmegyei nyomda.
- Szokolca**
Neumann, Teszlik és Tsa.
- Szarvas**
Dolesch és Müller.
Sámuel Adolf.
Szikes Antal.
- Szász-Régen**
Adi Árpád.
Burghardt Rezső.
Sebesch Károly.
- Szász-Sebes**
Stegmann János.
Winkler Lajo.
- Szászváros**
Minerva-nyomda r.-t.
Schärer A.
- Szatomár**
Litteczky Endre.
Morvai János.
Nagy Lajosné.
Pázmány-sajtó.
Weinberger Testvérek.
- Szeged**
Endrényi Imre.
Endrényi Lajos.
Engel Lajos.
Gönczi I. József.
Schulhof Károly.
Traub B. és Társa.
Várnay Lipót.
- Szeghalom**
Kovács Antal.
- Szegzárd**
Báter János.
Lengyel Pál.
Ujfalussy Lajos utóda: Molnár Mór.
- Székelyhid**
Kohn Sámuel.
- Székely-Keresztúr**
Szabó Testvérek.
- Székelyudvarhely**
Becsek D. Fia.
Betegh Pál.
- Székesfehérvár**
Debreczeni Gyula.
Kaufmann F.
Márián Pál.
Singer E.
Számmer Imre.
Számmer Kálmán.
Székesfeh. és Vidéke ny.
- Szempcz**
Fischer Nátháné.
- Szentes**
Csongrádmegyei Ellenzék nyomdája.
Szentes és Vidéke nyomdája.
Vajda Bálint utóda.
- Szent-Endre**
Schwarz I.
- Szent-Gothárd**
Wellisch Béla.
- Szenicz**
Bezsó János és Társa.
- Szepes-Váralja**
Buzás Dénes.
- Szered**
Sternér Dávid.
- Szerencs**
Simon József.
- Szigetvár**
Corvina-nyomda.
Kozáry Ede.
- Szikszó**
Blank Simon.
- Szilágy-Somlyó**
Bölöni Sándor.
Heimlich Weisz Katalin.
- Szill-Hadad**
Fein Sámuel.
- Szolnok**
Bakos István.
Fuchs Lipót és fia.
Jász-Nagykún-Szolnokmegyei Lapok nyomdája (tul.: Vezéry Ödön).
Wachs Pál.
- Szombathely**
Bertalanffy József.
Egyházmegyei könyvny.
Gábrriel Ágoston.
Seiler H. utóda: Szele és Breifeld.
- Tab**
Pfeifer Ignác.
- Tapolca**
Löwy B.
- Tasnád**
Lövinger L.
- Tata**
Engländer és Társa.
Nobel Adolf.
- Temesvár**
Csanád-egyházmegyei nyomda.
Csendes J.
Délmagyarországi könyvnyomda.
Freund Gyula.
Mangold Sándor.
Posauna nyomdája.
Moravetz Gyula.
Stéger Ernő utóda.
Uhrmann Henrik.
Union-könyvnyomda (tul.: Ifj. Steiner Károly).
Veres Sámuel.
- Tenke**
Maár L. Vilmos.
- Tisza-Füred**
Kohn Adolf.
Weissmann Sámuel.
- Toina**
Weltmann Ignác.
- Toina-Tamási**
Jeruzsálem Ede.
- Torda**
Berla Samu.
Flüssy és Sztupjár.
- Torna**
Rosenblüth Simon.
- Török-Kanizsa**
Bruck P. Pál.
Szegyakow Sándor.
- Török-Szent-Miklós**
Rubinstein Sándor.
- Trencsén**
Gansel Lipót.
Skarnitzl X. Fr.
- Turóc-Szent-Márton**
Gašparik J.
Magyar nyomda (tulajd.: özv. Moskóczy Ferenczné).
Turócszentmártoni nyomda r.-t.
- Új-Arad**
Mayr Lajos.
- Újpest**
Fuchs Antal.
Salgó és Társa.
- Új-Verbász**
Verhási könyvnyomda (tulajd.: Boros György).
- Újvidék**
Fuchs Emil és Társa.
Hirschenhauser Benő.
Ivkovics György.
Miletics Szvetozár.
Popovics Testvérek.
- Ungvár**
Gellis Miksa.
Jäger Bertalan.
Lévai Mór.
Székely és Illés.
- Vác**
Kir. orsz. fegyintézet ny.
Kohn Mór.
Mayer Sándor.
- Vág-Ujhely**
Brück Samu.
Horovitz Adolf.
Pannonia-könyvnyomda.
- Versecz**
Kehrer Lajos.
Kirchner Ernő.
Wettl és Veronits.
- Veszprém**
Egyházmegyei könyvny.
Köves Béla.
Krausz A. Fia.
Népakarat nyomdája (tul.: Takáts Sz.).
Póscha Endre.
- Zala-Egerszeg**
Breisach Samu.
Vágó János.
- Zala-Szent-Grót**
Nagy Sándor.
- Zenta**
Kabos Ármin.
Schwartz Sándor.
Zentai Hírlap nyomdája.
- Zilah**
Seres Samu.
- Zólyom**
Ifj. Nádossy Gyula.
Schlesinger Ignác.
- Zombor**
Bittermann Nándor.
Oblát Károly.
- Zsombolya**
Wunder Rezső.
- Zsolna**
Áldori Manó.

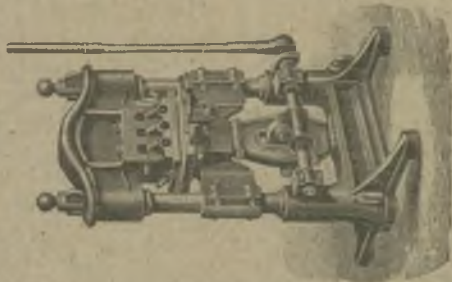
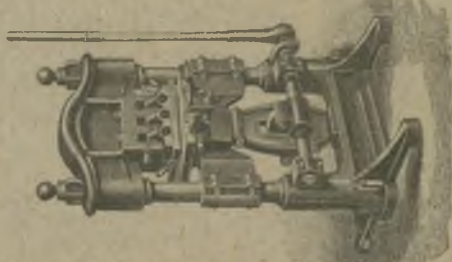
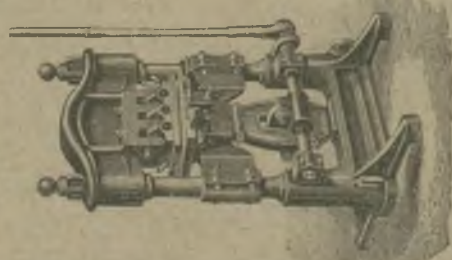
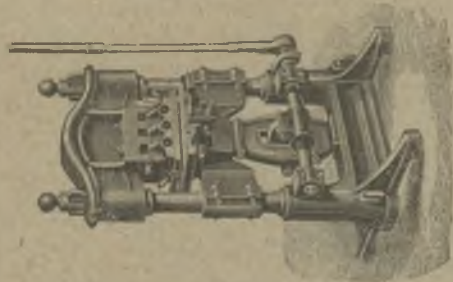
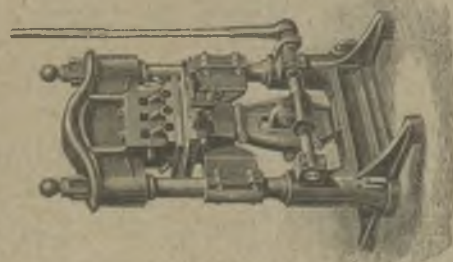
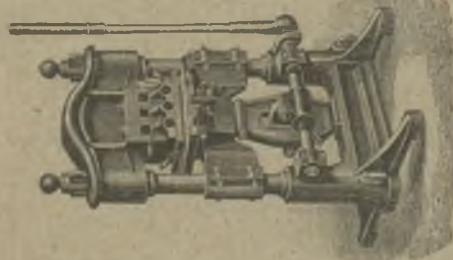
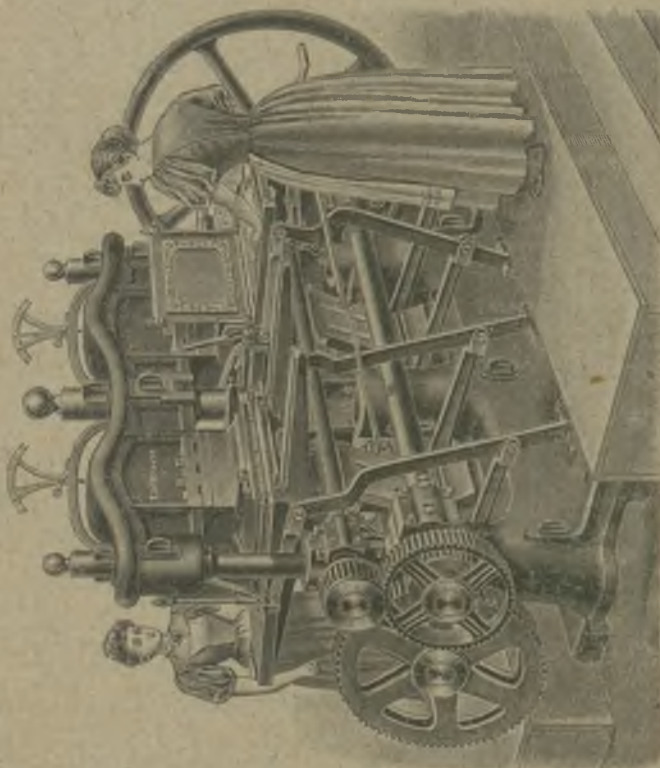

Egy

»Non plus ultra» gép egymaga olyan munkaképességű, mint hat — kilencz kézi sajtó, vagy kézi egyensúlyozó-prés. o o o

★

Németbirodalmi szabadalmak: 86.786., 92.607., 110.188., 111.119., 119.302., 115.272. sz.

Magyarországi képviselő:

DESSAUER ÉS MÁRKUS

BUDAPEST, VI., Lázár-utca 13.

»Non plus ultra» négy asztalalatti szabályozott gőz-sajtógépembehz csak két leány szükséges és az így megtakarított munkabérből egy esztendő alatt megtérül a gép ára.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Fiókházak:

Berlin SW, 48. | o o o Páris o o o
Friedrichstrasse Nr. 16. | Rue de Paradis 21 bis.